

IV 3865

IV 3865

Inscr. 86598.

SPIRITUL ȘI MATERIA

SAU

EQUILIBRU INTRE ANTITHESEI

DE

J. HELIADE RADULESCUL

Donațiune

EX LIBRIS



BUCURESCI

TYPOGRAPHIA LUCRATORILOR ASOCIATI, PASSAGIUL ROMAN

1866

BIBLIOTECA UNIVERSITARA
COTA 3865

1706 4/1/04

B.C.U. Bucuresti

C6062

1961

93

IV 3865



Inv. 3865.

B

SPIRITUL SI MATERIA

Doc.

CONTROL 195

PARTEA ANTÉIEA

TIMPUL SI LOCUL

I.

Metaphysicii se ocupă mai întins despre asemenea obiecte intelectuali sau immateriali, din quari Timpul și Locul sunt în prima linie. — A le înțelege sau percepe, este de ajuns mintea fiă quăruia om.

Fiă-quare percepe dela sine și prin sine que este Timpul și Locul sau Spațiul.

De n'ammu fi venit în lume cu facultatea de a percepe și distinge prin noi ênșine obiectele immateriali, nici un instructor, nici un metaphysicu n'ar fi fost în stare de a ne face să le cunoscem, și să le distingem.

Tôte quelle eterne au fost dela început tot de o dată; mintea unamănă ânsê are ôre-quare ordine dela quare începe, și după dên-sa îi vine mai bine a pune Timpul și Locul că o diadă priordială.

Sunt ômeni quari denegă Timpul, dîcênd quô Timpul nu este de quât mișcarea Locului sau a Spațiului; instinctul ânsê al Omului, bunul simțu general pot distinge unul din altul. Tôte limbele posed aqweste doê numiri, cum și attribute distincte pentru amêndoi termeni, după cum vommu vedé.

Una este a întrebă quei quari denegă Timpul: *quând* s'a întêmplat cutare eveniment? și alta a întrebă: «*unde* s'a întemplat?

A confondă pe *quând* cu *unde*, este semnu nu de erudițiô, ci de un idiotismu.

Timpul și Locul au existat din eternitate, există, și vor există. *Ieri, azi și mâine* în tôte limbele arată Timpul, precum *în apoi, aqur, înainte* arată Locul.

Termenii ânsê aqwesti diade sunt așa de correlativi, paralleli și sympathici, în quât unul presupune pe quel al alt, unul este complinirea quellui lalt; și ast-fel este natura tutulor diadelor sympathice.

Quând dîce quineva *filiu* înțelege perinți; quând dîce scholar, înțelege și professor, quând dîce mire înțelege și mireasă, și cu tôte aqwestea una este fiul și alta Părinții.

Quând dîcem Timp, cată să presupunem și Locu; și cu tôte aqwestea ambele obiecte sunt cu totul distincte unul de altul, și fiă-quare își are attributele salle distincte, proprietățile salle, termenii sau vocabularul sêu.

Despre Timp dîcem *quând*, despre locu *unde*.

- Timpul *passă*, Locul stă.
- Timpul se *mișcă*, Locul se *mêsôră*.
- Timpul se compune din *durate*. Locul se compune din *extensiuni* sau distante.
- Timpul este *etern*, Locul este *nemârgit* &.

În aqwestă diadă correllativă Timpul este termen activ pentru quô neîncetat *passă* sau *trece*, și Locul este termen passiv pentru quô neîncetat stă.

6062

Locul sau Spațiul este necessariu Timpului pentru quô de n'ar fi Spațiul, peste que ar trece Timpul?

Timpul iar este necessariu Locului; pentru quô de n'ar fi Timpul, que s'ar sci despre durata Locului, și despre distanțele lui?

II.

Quând voim a studià analysând qua să dicu așa, Timpul, începem dela o clipă sau moment; și moment lîngă altul face o durată de o secundă; mai multe secunde dau un minut, mai multe minute o oră, și dicem 24 de ore facu o zi și o noapte.

Din zile ajungem la săptămâni, luni, anni, lustri, epochă, secol.

Și daqua ne întorcem cu mintea în trecut din secol în secol pînă la începutul creațiunii (daqua pôte avé început), ne putem întrebă: que a fost înainte creațiunii? — Nu scim, — Dar timpul a mai fost? Despre aquestea mintea ne asigură quô timpul tot a existat.

Și de ne vom suî cu mintea ori-quât, pînă quând am perde și numărul întunerecelor de seculi, tot n'am puté află începutul sau capetul primar al Timpului.

Plecăm iară cu mintea din clipa de acum în viitor, și din mâine în altmâine, din săptămână în alta, din an în an, din secol în secolii fiitori, timpul tot va fi; și de s'ar distruge pământul și universul întreg, secolii tot se vor succede cu miile, cu milliónele și billiónele pînă la întunerece nenumărate de secolii, fără capet în viitor că și în trecut.

Aqueastă infinitate sau nemărginire a Timpului se dicce *eternitate*; și prin urmare Timpul este eternu.

Tot asemenea qua să ne facem o idee despre locu sau spațiu ne imaginăm un punct unde suntem, și din punct în punct formăm o linie pînă la alt punct, pînă la quea mai depărtată stellă que mai putem vedé în spațiu. Assemenea linii ne putem imagină în tóte părțile în pregiurul nostru pînă unde pôte ajunge vederea.

De ne-am strămută cu mintea în quea mai

depărtată stellă, de acolo iar ni s'ar descoperi în pregiurul nostru o asemenea întindere.

De aquí strămutați iară în quel mai depărtat punct al firmamentului, ni s'ar descoperi iar în pregiur o asemenea întindere; și daqua ni s'ar fatică mintea străbătend din întindere în întindere, tot n'ammu mai descoperi o margine și dineolo de nemărginire tot ar mai fi o întindere sau spațiu.

Locul dar sau Spațiul neavend margini, este infinit, nemărginit.

Spațiul sau Locul este, după cum a dis Pascal o spheră nemărginită, al quăruia centru este pretutindeni și circonferința sau marginile nicăiri.

Eternitatea este proprietate a Spiritului.

Infinitatea sau nemărginirea este proprietate a Locului.

Timpul împrumută Locului eternitatea, și Locul împrumută Timpului infinitatea sau nemărginirea în quât putem dicce:

Timpul este eternu și infinit,

Spațiul este infinit și eternu.

Timpul, după natura lui este un șir infinit de durate al quăruia atom intellectual este clipa sau momentul.

Locul după natura lui este un șir nemărginit de extensiuni sau distante al quăroro atom este punctul.

Clipă lîngă clipă, cum am dis compune durată, punct lîngă punct formă linie sau extensiō.

Timpul se are către Locu, că durată către distanță.

Timpul am dis quô passă, și Locul quô stă; ânsé daqua Locul este o spheră al quăruia centru è pretutindeni și circonferința nicăiri, a se miscă Timpul va să dică a trece despre centru către circonferință, și prin urmare a naintă neîncetat.

A ne mișcă ca materie din locu în locu, vedem quô facem, spre exemplu, o oră; de ne înturnăm în apoi cu aqueeși iuteală facem altă oră. Locul que 'l am lăssat iar il avem, quôci venim de unde am plecat; orele ânsé

que au trecut nu le mai avem. Distanța dela un punct la altul a fost de o oră, în locu ne-am înturnat, iar în timp am înaintat, în timp am făcut două ore.

Fiă-quare dar se convinge quô Timpul și Locul există fiă-quare cu o natură distinctă de a quellui lalt. Timpul este intelectual și locul material, Timpul activ și Locul passiv.

Atât suntem convinși quô Timpul și Locul există, și quô fiă-quare, de distincte nature, unul întregesce pe quel al alt, în quât fiă-quare îi percepe de sine; și quô ômenii simpli mai mult se întunecă de quât să se luminețe prin explicațiunile que le facu mêtaphysicii de o parte și materialistii pe de alta.

Spune unui om al naturei, unui copil quô timpul nu există, ci este numai miscarea locului, quô 'l ai confusiat de tot. Mai toți pretinsii erudiți sunt urcicioși vulgului, pentru quô în locu de a le ajuta și dirige judicata, mai mult voiescu a 'i o perverti, a 'i o întorce pe dos cum ar întorce un ciorap. Incerarea este audaciôsă și penibile, și de aqueea bieții ômeni, mai vîrtos copii, nu vor să se lasse pe mâna pedanților.

Să spunem curat ômenilor quô Timpul è timp, și Locul è locu, sau quô que è timp nu è locu, și que e locu nu è timpu.

Unui medicu naturalist i s'a întemplat un neajuns cu un Român. Dupô quâți-va anni întelninduse cu Românul tot în locul unde o pățisse, îi disse:

— Scii tu una Stane? *Aquí* și *acum* este tot una.

Stan se uitò mult la dènsul și dupô que îl cunoscù, îi disse:

— Ba nu, Jupâne. *Aquí* 'mi adduccu amintè quô te-am tîrnuit o dată..., și *acum* veđu quô îți lipsesce binișor din tógă.

SPIRITUL SI MATERIA

I.

Daqua ne ammu imaginà Timpul și Locul, de sine nu sunt de quât nisce viduri, deșerturi.

Ansè nimicu nu este vid în natură. Locul sau Spațiul este plin, și împlinirea lui este Materia; Timpul assemenea cată să fiă plin, și împlinirea lui este Spiritul sau Minte.

Locul este domiciliul Materiei, și Timpul domiciliul Spiritului; sau :

Materia este locuitorul Locului și Spiritul este locuitorul Timpului.

Cu materia sau eu corpul, spre exemplu suntem în locu; în Timpu nu putem fi de quât cu spiritul sau cu mintea.

Și fiind quô Timpul străbate Locul, Spiritul străbate și Timpul și Locul.

Homer, Pindar, că ômeni, că materie existarô într'un locu ôre-quare, în Grecia; că spirit, că idei, că întregu al ideilor lor străbat tôte locurile și că spirit dură quât și Timpul.

Precum Timpul este correlativ cu Locul, assemenea și Spiritul este correlativ cu Materia, unul este necessariu altuia, unul presupune pe altul, unul este complinirea quellui lalt.

Spiritul ansè este activ, pentru quô possede mișcarea, și Materia este passivă, pentru quô possede inertiă.

Timpul trece, ansè trece peste tot spațiul pretutindeni tot de o dată; assemenea Spiritul se mișcă și pune în mișcarea totă materia.

Tot que este materie, fiă ori quât de fluidă și imponderabilă, fiă că lumina, că electricitatea, că căldura, nu pôte fi spirit, pentru quô aqwestea se află numai unde se află, iar nu pretutindeni.

Unde nu è lumină è întunerecu, unde nu è cald este rece, pe quând spre exemplu mintea este și aquí și în Pekin, și în çioa de ađi și în 1848.

Spiritul se are către Materie că Timpul către locu.

Și precum, que este Timpu nu este locu, asemenea que este Spirit nu este Materie; cu toate acestea unul prin altul se întregesc.

De n'ar fi Materia, Spiritul n'ar avé pe que să se manifeste, ci în eternu ar rămâne necunoscut.

Quoci quine ar cunoște geniul, idealul unui artistu, de n'ar avé aquesta materia necesarie spre a'și realiza idealul s'eu?

De n'ar fiă iară Spiritul que possede mișcarea, Materia în eternu ar' rămâne inertă și informă.

II.

Că activ, Spiritul se pôte compă cu mirele universal; că passivu, Materia se pôte compară cu mirésa universală. Unul pe altul se caută, se quere, și între ambi termini este o nuntă perpetuă.

Spiritul, că mire este adorator, Materia, că mirésă este adorabilă; unul este fecundator și alta fecundabilă și fecundată.

Mulți artisti de ori-que genere, mulți statuari s'au vedut cădând în genuchi spre a'și adora idealul realizat prin materie.

Sympathia que există între Spirit și Materie, între activ și passiv se dice amor.

Și amorul toate egalisă, toate niviledă; amorul n'are orgolliu, nu pretențiuni, nu mēnie, nu rancură; toate le iartă și le supportă; amorul este întregu bunătate.

Aquest amor singur a făcut ca Activul să se considere singur equivalent Passivului, și Binele să nu pôtă există de quāt în stabilirea și manținerea acestui echilibru.

Spre a se manține echilibru între Spirit și Materie, Spiritul, că activ și în eternu bun 'și a împus datorii și Materiei concedând a prescriis drepturi.

Quoci, daqua Spiritul, ca activ 'și ar fi arrogat drepturi, ar fi fost de mai multe ori activ, și prin urmare ar fi fost nedrept, despot.

Și daqua Materiei, că passive, i s'ar fi pre-

scris datorii, Materia ar fi devenit de mai multe ori passivă, și prin urmare nedreptătită; echilibru prin urmare ar fi fost rupt, dreptate n'ar fi existat.

Și fără aquest echilibru, fără dreptate, universul ar fi fost Chaos.

Ast-fel tinerețea mirelui inamorat își impune datorii și concede tinerei salle mirese drepturi.

Ast-fel amorosa consorte singură își impune datorii, pe quāt predomină spiritul într'ênsa, și recunoște consortelui seu drepturi, și ast-fel echilibru conjugal realisă harmonia domestică.

Tot ast-fel, părinții que sunt activi, în quarii spiritul sau mințea viață și predomină își impun de bună voie datorii, și de bună voie conced pruncilor lor drepturi, pentru quō în aqestia domină mai mult materia; spiritul nefind încă manifestat atata.

Prin amorul divin Passivului, Materiei i s'au prescriis drepturi, și aqeste drepturi s'au stabilit prin legi eterne, nemutabili.

Instinctul, bunul simț popular între toate gintile aqeste legi prescriise Materiei le au numit *scrisul, ursită, Destin, Făcut, Fatum, Fatalitate.*

III.

Proprietățile Spiritului sunt Puterea, voia liberă sau Libertatea, Mișcarea, Progresul, Amorul.

Spre a se conservă echilibru, spre a 'și află fiă - quare termin din aqeste proprietăți alle Spiritului contra-greutatea sa, Materia possede :

Correlativ Puterii Spiritului, Forța,
Correlativ Libertății, Destinul sau Fatalitatea. (1)

(1) Vorba fatalitate, din cauza innoaraței și abuzului a cădut mult în limba vorbitoare din însemnarea ei adevărată; mai de multe ori se ia spre rău, pe quând în adevăr nu este de quāt destinul, legile scrise Materiei, *Ananga*, a Grecilor, *nevoie*, a Românilor : Spiritul are voie, *Materia nevoie.*

Correlativ Mișcării, Inerției sau nemiscarea;
Correlativ Progresului, Conservația.

Correlativ Amurului, Atracția materială
que stă locului spre a conserva amorul Spi-
ritului.

De n'ar fi fost Puterea Spiritului, Forța
latentă a Materiei în eternu ar fi stat ad-
dormită în sinul ei; și de n'ar fi fost forța
Materiei, pe que s'ar fi manifestat Puterea
Spiritului?

De n'ar fi existat inerția Materiei, mișca-
rea exclusivă a Spiritului ar fi fost o singu-
ră clipă dela un cap fără început al Timpu-
lui sempretern pînă la quel al alt: durată,
repaos, viață n'ar mai fi existat, — pe que
s'ar fi pus Spiritul spre a cultivă și fecundă
Materia?

De n'ar fi fost conservația Materiei, cum
ammu mai fi cunoscut Progresul? Pentru quō
Progresul naintat nu este de quāt o Con-
servațiō de mai multe progrese.

De n'ar fi fost Atracția Materiei, Amo-
rul Spiritului, n'ar fi aflat, qua să dicem a-
șă, brațele descise, unde să și producă pro-
digele Creațiunii.

De n'ar fi fost Scrisul sau fatalitatea Ma-
teriei pe que ar fi fost sigure mișcarea și li-
bertatea Spiritului?

Numai pentru quō Materia își are legile
salle drepturile salle, scrisele sau prescisele
salle, fatalitatea sa, din quare nu pōte eși
sau scăpă, numai pentru aqueea Spiritul sau
Mintea umană a putut inventă, și stabili sci-
ințele exacte și artele.

Pentru quō fără fatalitate, quând ar fi fost
mintea sigură quō puind grâu, n'ar culege
spini sau nisip?

De n'ar fi fost metalurilor prescis de a se
topi tot-d'auna în focu la cutare sau cutare
grad de căldură, cum s'ar fi stabilit maes-
triele ferreriei, brozeriei, și altor metaluri?

Fără fatalitatea materiei nimicu n'ar fi
sicur, tōte ar fi hazard: astădi din hydrogen
și oxygen s'ar produce apă, mâine focu, al-
tă dată alt que-va, altă dată nimicu.

Astădi din leșie sau potasă și din gres-
simi s'ar produce sēpun, mâine pētră, altă
dată alt quevă sau nimicu.

Fără fatalitate sau legi prescise Mate-
riei, generii, speșiele nu s'ar propagă: as-
tădi taurul și junica ar produce vișel, mâine
alt animal.

Cu un cuvēt, fără fatalitate nici o sciin-
ță pozitivă sau exactă n'ar există.

IV.

Prin urmăre Binele stă în echilibrul între
Putere și Forță, între Mișcare și Inerție, în-
tre Progres și Conservațiō, între Amor și At-
tracțiō, între Libertate și Fatalitate, între
Drept și Datorie.

Rēul este lipsa Binelui, lipsa aquestui e-
quilibru; Rēul stă sau în predominarea unui
termin sau în annullarea cu totul a unuia
prin altul.

Binele cu un cuvēt stă în echilibru an-
tithesilor și Rēul în rumperea echilibrului
antithesilor.

Timpu și Locul, — Spiritul și Materia, —
Suffletul și Corpul, — Puterea și Forța, — Li-
bertatea și Fatalitatea, — Mișcarea și Iner-
ția, — Progresul și Conservația..., cu un cu-
vēt Activul și Passivul sunt nisce antithesi
sau antinomii que formă nisce diade sau
dualități sympathice, correlative, paralele,
fōrte apprōpe una de alta în quāt un termin
presuppune pe altul, unul întregesce pe quel
al alt; între dēșii nu încape luptă ei nun-
tă; din These și Antithese, ese Synthese; din
Activ și Passiv ese Resultat.

Quând dīnem Spirit cată să înțellegem și
Putere și Libertate și Miscare, și Progres,
și prin urmăre și inteligentă.

Quând dīcem Materie cată să înțellegem
și Forță și Fatalitate și Inerție și Conser-
vațiō și inoranță.

Unde predomina Spiritul acolo predomina
Putere cu pușină forță, miscare răpede cu
pușină răpaos, Progres sau naitare fără folos,
Libertate cu pușină sciință exactă, datorii cu
pușine drepturi, Abnegațiō cu pușine Egoismu

(veđi Articolul *Egoismu* și *Abnegațiö*) prin urmare rău mai mare sau mai micu.

Unde predomină Materia, acolo se vede forță cu puțină putere, inerție cu puțină mișcare, conservațiö cu puțin progres, Fatalitate cu puțină libertate, adică selavie mai mult și mai puțin, inoranță, drepturi cu puțin datorii, egoismu cu puțină abnegațiö.

Și cu cât Materia predomină mai mult, cu atât predomină Forța, inerția, stagnația, inoranța, fatalitatea, egoismul, despotismul.

Amorul sau Charitatea fiind proprietate a Spiritului, aquesta nu pöte fi de cât în eternu bun.

Și Spiritul fiind bunu este liber numai de a operă binele; quöci un minut de va operă răul, încetează de a mai fi spirit.

Omul fiind compus și din Spirit și din Materie, când este potent și tare numai qua să opere binele, când este liber nu mai spre a face bine, atunci într'ensul proprietățile spiritului sunt în echilibru cu proprietățile materiei; atunci devine omul moral.

În omul moral dar câtă să fiă atâtă forță cât și putere, atâtă libertate cât și supunere la fatalitate sau la legile materiei, atâtă datorii cât și drepturi, atâtă abnegațiö cât și egoismu.

Spiritul, că liber și bun que își impune datorii, că intelligent, are responsabilitatea despre quâte operă.

Materia că fatală, ca privilegiată numai eu dreptui, că innară, n'are nici o responsabilitate despre quâte îi sunt scrise.

Pétra, spre exemplu, despărținduse și cădënd de pe culmea unei înălțimi, după legea greutății, câtă fatalmente (neapperat) să cadă pe pământ. Vai de capul dar que s'ar află în callea ei. Pétra nu è responsabilă; așa îi este scris, voie liberă n'are spre a se da în lături.

Bomba sau glonțul, că materie repeđită din țeva unui tun sau a unei pușce câtă a'și urmă fatalmente callea sau linia, formând o curbă după legile i prescise o dată; tot que

întempină în calle câtă a distruge după forța que i s'a dat; în drepta sau în stânga nu scie a se abatte, de nimicu nu este responsabilă. Responsabile este Mintea que a îndreptat țeva, que a făcut a se întinde mâna și a da focu pulberii din țevă.

Quând săgeata să răpede de mâna unui tată, vai de fiului que stă în callea ei. Materia este fatală, nu scie a se abatte din legile ei que i s'au prescise.

Lancea că materie avënd punta sau ferrul ascuțit, străbate prin tot que este mai mölle de cât ferrul după forța cu quare este împinsă. Omul, că materie, se pöte răpedi că și săgeța; că minte însé, cu voie liberă se pöte arrestă, se pöte abatte în drepta sau în stânga, și quând dă înainte cu lancea întinsă, străbătënd și distrugënd tot que întimpină, atunci cu atâtă este mai responsabil cu cât răul que a commis este mai mare.

Și quând omul devine numai passiv sau subalternu, suppuinduse commandelor altora, responsabilitatea cade asupra activului que a dat commanda.

Unde libertatea lipsesce, acolo și responsabilitatea lipsesce.

Corpul Omului iarö, ca materie, după legile nemutabili este mai greu de cât aerul. Omul que le cunöce să nu se încerce a călca aqeste legi, quö pedepsă este imediată, adică numai de cât.

Nici Papa nici Cesarul să nu se cerce suinduse pe crestetul Cupolei dela San Petru să se avente de acolo spre a sbură sau înnotă în aer, quö nu va scăpa de pedepsa quö îl asteptă.

Unde nu è intelligință și echilibru sau dreptate, voiea liberă nu è Libertate, ci e forță, o miscare brutale și tönță.

Libertatea Spiritului universal este intelligentă și făcătoare de bine, Individul cu atâtă este mai liber cu cât este mai bun, mai drept, mai intelligent.

Libertatea individului, fiind o proprietate,

tôte proprietățile au margini sau hotare. Libertatea fiă-quăruî cată să înceteze acolo unde începe libertatea altuia.

Omul numai cu drepturi fără datorii, omul cu o libertate absolută și exclusivă este un despot din quei mai tonți, este o forță brutală, este o fără turbată fără nici o schinteie de inteligență.

Qua să împlinim ideea despre Spirit și Materie, închieem arătând quô tot que este materie cată fatalmente mai currënd sau mai târziu a'și schimbă forma prin miscarea Spiritului.

Tot que începe sau se nasce subt o formă, neappërat sau fatalmente cată să móră spre a trece sau a rencepe subt altă formă.

V.

Libertatea este nu numai proprietate, ci ênsuși lege a Spiritului que îl mărginesce în natura lui de etern, de infinit și de bun sau charitabil, lege que îi regulédă omniputerea que îi împune dreptul și datoria de a fi în etern și în nemărginit bun.

Legea que este prescrișă o dată Spiritului, este prescrișă în aquellași timp tutulor faptelor Spirituali que emană dintr'ênsul.— Spiritul este liber de a fi thesaurul bunătăților.

În prima sa definițiô sau însemnare Libertatea este facultatea que are o ființă activă de a se mișcă în tôte părțile sau în tot coprinsul naturei salle.

Ansê Libertatea, cùm s'a đis, fiind o lege, nu este în sine alta de quât un drept și o datorie tot de o dată, și vice-versa.

Spiritul dar are și dreptul și datoria de a fi în tot-d'auna și pretutindeni bun.

Libertatea dar fiind legea Spiritului, definiția ei se pôte traduce în phrasile următoare:

Libertatea este facultatea de a face binele;

Libertatea este dreptul de a face binele, cu datoria de a face binele.

Dreptul și datoria, fiind lege a libertății

Spiritului, sunt prin urmare lege și a libertății tutulor ômenilor.

Prin urmare dreptul și datoria este numai la bine; quôci a avé drept la a face rău, dreptul n'ar mai fi de quât strâmb.

Avem dâr dreptul și datoria la bine, la ameliorare, la progressare. Tot que este perfectibil și progressibil, aquella este și liber.

Libertate, cu un cuvânt va să dică *Charitate*. Libeo, va să dică *îmi place*, libescu sau iubescu, de unde și *Libov* slavon.

Spiritul ar fi inert că Materia daqua Charitatea sau libertatea n'ar fi legea lui. Motivul sau miscătorul la tôte este amorul, plăcerea.

Prin urmare Omul rău nu pôte fi nici o dată liber; este un sclav, quând nu pôte fi tyran.

Libertate spre rău, daqua n'ar însemnă abus al libertății, ar fi una cu expressia *Charitate spre rău*.

Liber, bun, charitabil, drept sau just sunt synonyme atributuri alle Spiritului.

Que mai putem đicee noi astia domnii liberali? suntem buni, suntem charitabili, suntem drepti cu inima și cu mintea qua să avem puterea și sciința de a fi liberi?

Și fiind quô nu suntem buni și drepti, suntem sclavi după cum suntem, quând suntem supuși, și suntem tyrani quând suntem domni.

Isaia, quând Spiritul lui Dumnezeu se pune peste dênsul, êttô cum se exprimă:

«Spălați-vê, curățiți-vê, ștergeți rêutățile din suffletele vóstre, să nu le mai vedă ochii mei;

«Incetați dela rêutățile vóstre, învățați a face bine, căutați dreptatea, mântuiți pe nedreptățit, judecați orphanului, faceți dreptate vêduvei.

«Și veniți apoi și vommu vorbi în preună, đicee Domnul....

Quine è Domnul? — Quel que a scos din casa servității, Libertatea Libertăților.

VI.

Quând de pe terremul material se punne quine-va a studiă legile Materiei subt ori-que

formă se presentă ea, fiă-quare lege desco-
perită este o sciință exactă.

Și legile eterne alle Materiei nu se inven-
tă, pentru quô au existat din tótă eternitate,
elle se află.

Ansê și Spiritul își are din preună cu pro-
prietățile salle și legile salle assemenea de
eterne, assemenea de fatali sau neevitabili.

Spiritul, se distinge din materie că și Tim-
pul din Spațiu; nu se pôte ansê percepe că
Materia que cade în simțirile nôtstre.

Spiritul nu se lassă a fi studiat de quât
numai quând prin prodigele creațiunii salle
se manifestă asupra Materiei. — Și fiind quô
materia este nemărginită că și Spațiul, și
fiind quô Spiritul este infinit și etern ca și
Timpul, studiul legilor Materiei și Spiritului
este nemărginit.

Legile Materiei în genere și alle Spiritu-
lui se dicu cu un cuvânt *Natură*. Quine ân-
să este Legiuitorul? (1)

Tot que ammu putut studiă și percepe din
aquest mare și nemărginit condice, aqueea
scim și exact.

Mare parte din naturalisti, printr'un stu-
diu îndelung și monoton, ajung că într'o stare
de monomanie, și devenind unitari, nu re-
eunoscu de quât un singur termin, un singur
princip, Materia.

Aquesti materialisti denégă Spiritul, suf-
fletul, inteligința, ideile innăscute, voiea li-
beră, puterea morală, și ênsuși divinitatea.

Pentru ei tot è materie și proprietăți alle
materiei, totul possede numai forță, totul e-
ste Fatalitate.

Aquesti ómeni, studiind mult, facu că și căl-
lătorii, que în tótă viața lor căllătorind, se
întemplă să uite cu totul punctul de unde au
plecat.

Materialistii vorbescu mult de spațiu, de
tôte quâte sunt în spațiu, și Timpul îl uită
cu totul sau se facu quô îl uită. Și daqua nu
'l uită, Timpul pôte remânea vid? cu que
îl reîmplu?

(1) Veđi Issachar, pagina 14.

Cum pot a'și imagină legi, que le ree-
noscu fără a recunósce un legiuitor; unde ar
ajunge universul numai prin forță materială
que possede, fără puterea spirituale?

Tot que este Materie este suppus la adăo-
gire și la scădere, la mărire și impușinare.

Materia luată dintr'un locu și pusă în al-
tul este în locul în quare s'a pus, și nu mai
este în locul de unde s'a luat.

Spre exemplu quine adună banii din pun-
gele tutulor îi grămmesce în pungele și
cassele salle, și pungele tutulor remân vide,
deșerte. — Materia are a facee cu locul.

Cu Spiritul nu este așa.

Pôte quine-va să adune, să culeagă ideile
tutulor să le resume în sine, să și înavu-
țească mintea, și fiă quare que și a dat ideile
să remâie tot cu dênsele înavutate și îm-
multite prin travalliul minții resumătore. —
Que dicu materialistii la aquest phenomen
necontestabil?

Quine ia quelle materiale alle altuia, se
dice fur, răpitor; Pretutindeni este temut și
persecutat.

Quine adună ideile contimporanilor, și
predecessorilor săi se dice resumator, redemp-
tor, incarnarea cuvântului, omul ómenilor,
mintea minților; Lumea îl bine-cuvânta și îi
înaltă altare.

Alta este Spiritul și alta Materia. — Na-
turalisații uită de unde au plecat. Cunosc
multe, numai pe sine nu se cunosc.

Inteligința umană părțială se pôte arre-
stă pe tot que este material, a studia pro-
prietățile și legile materiei în delungu și din
tôte puncturile de vedere, cum și manifestă-
rile Spiritului.

Quând ansê inteligința se avântă exclu-
sivamente în nemărginitele dominiuri alle
Spiritului, inteligința în dominiul nemate-
rial nu află nici un punct de susținere, nici
un punct pe quare se pôte arrestă; Mintea
plana numai în vagu, nu pôte de quât nu-
mai speculă, și ori-que sciință conquere este
numai speculativă, n'are nimicu de positiv.

nimicu de exact.—Pentru quō partea nu pōte ooprinde sau pēcepe totul.

Despre quelle spirituali nu putem percepe de quāt acolo unde Spiritul se manifestă pe materie.

Că om, că materie, cuget, așa dar exist, vedeu, și viața nu è materie nici proprietate a materiei că forța, și forța nu è inteligentă.

Omu și viu, este una plus una adică doē;

Omu mort este doē minus una, adică numai una, numai corp, numai materie.

VII.

Spiritul posedând miscarea și intelligința, și fiind immutarial, nu pōte veni în contact cu Materia de quāt prin tot que este mai puçin material prin părțile sau formele materiei quelle mai fluide, quelle mai sublimare, prin părțile ei quelle mai imponderabili, cu un cuvânt, prin esenția, sau cum se dice pe românesce prin spiritul Materiei, daqua este iertat a se dice așa.

Mișcarea sau Puterea Spiritului se adresa la forța materiei que stă latentă, și o deșteptă prin magnetismu, prin electricitate, prin calóre sau căldură, prin lumină.

In grâne și în samburii Spiritul dă viața germenului prin căldură, prin lumină, prin electricitate, și face a cresce și a prospera prin umiditate sau plōie.

In tot que este animal Spiritul vine în contact cu materia, prin atracția masculului către femine, prin magnetismu și electricitate prin esenția materiei corporale, în părțile quelle mai simțibili.

Fluidele, materia imponderabilă sunt agenții prin quare Spiritul vine în contact cu materia, îi comunică viața și intelligința, și îi deșteptă forța.

Ast-fel s' creat universul, deșteptându-se forțele din materia universale prin fluidele ei quelle mai imponderabili, și tot ast-fel printr'un eternu și tot june amor universul este într'o perpetuă nuntă, perpetuă creațiō, și perpetuă generare, fiă în tot fiă în parte.

Ne resumăm dară :

Spiritul fiind etern și nemărginit ca și Timpul, Materia fiind eternă și nemărginită ca și Locul, Materia este equivalentă Spiritului și equilibru cată să fiă recunoscut, constatat.

Proprietățile Spiritului împreună, sunt echivalenți proprietăților Materiei împreună.

Fiă-quare proprietate în parte a Spiritului este equivalentă proprietății correlative a Materiei.

Mișcarea și puterea Spirituale este equivalentă inerției și forței materiali.

Libertatea este equivalente Destinului sau Fatalității.

Quâte de mare intelligința Spiritului, pe atât è de mare inoranța și brutalitatea Materiei.

Și tōte aqeste proprietăți sunt nisce contrapese în echilibrul universal.

Materia, că inertă, este gravidă, stabilă, forte, tare, innară și brută.

Spiritul, ca immaterial, este mobil de sine și răpede, charitabil, și ca inteligent și potent în locul forței sau tăriei, posedea Puterea sau convingerea.

Spiritul iar o mai repetăm de bună voie își împune datorii, recunoscând drepturile Materiei.

Datoria, rolul Spiritului este de a cultivă, de a adoră, de a fecundă materia, de a aduce din perfect în mai perfect, în nemărginit; el pōte iar nu forță, convinge, iar nu violă.

Egyptenii, ca mai grossolani avea de symbol al amorului generator al Spiritului pe quel mai aphrodisiacu din animale pe Tapul, și Grecii mai estheticii îl prefăcurō în Pan.

Iar drept symbol al recundității Spiritului luarō Apa, și tot de o dată și vasul que cooprinde apa; adică Canop, Ciup, sau cupă.

Grecii mai târșiu, în philocalia sau în gustul lor exquis, luarō columba drept symbol al amorului Spiritului.

Chreștinii în cuviosia și philocalia lor, luarō de symbol al Spiritului tot columba.

Spiritul se consideră în toți timpii quod este în mare relațiō cu apele adicō cu gazele. — Quōci apele în plurar are altă semnificațiō în limbele antice.

De aqū expresiunile : Spiritul Domnului preste ape. Naraiana peste ape, cum și simbolurile Spiritului Țapul și Canop; Columba și Colymbithra sau scăldătōrea.

PROGRESUL ȘI CONSERVATIA

I.

În Issachar, pagina 17 am vorbit despre Progres și Conservațiō, despre natura lor, despre necesitatea unuia de alta, despre complinirea sau întregirea unuia prin alta.

Aquest articol supplitar este spre a arătā cum își operă Spiritul prin Materie, progresul asupra Materiei.

Mișcarea după cum s'a vădūt, este proprietate a Spiritului și inertiā, proprietate a Materiei.

A se mișcă ānsē în van, fără a produce nimic bun sau mai bun nu pōte fi în legile sau în natura Spiritului.

Spiritul nu se mișcă de quāt spre bine sau din bine spre mai bine, din perfect în mai perfect. Aqueastă miscare sau 'naintare se numesce *Progres*.

Materia avēnd proprietatea inertiēi, de sine n'ar putē nici a se mișcă nici a produce queva de n'ar veni Spiritul spre a o mișcă și a o fecundā.

Daqua Materia cā instrument produce quevā, și daqua queea que produce mai rămāne neperdut, aquea proprietate de a manține quelle produse, se numesce *Conservațiō*.

Conservațiā dar este o pausā, un repaos în cursul Progresului.

Noi nu putem dā conservațiunii un înțeles excepțional de circumstanțe, quānd omenii interesați la abusuri și la nisce fără de legi que le numescu privilegiiuri se luptā a conservā tot que nu este progres, sau a pune obstacole progresului. O asemenea stāruin-

ță de a manține rēul se numesce Conservațiō negativā.

Noi vorbim de quelle în adevēr positive, de Conservarea binelui. Que este în historia întregā a lumii, și în limbele tutulor popoilor, o micā epochā din historia Franței, și un abus, qua să nu dīcem o profanațiō, a unei vorbe que tot-d'auna 'și a avut locul quel mai honorabil în tōte moralele sānetōse? — În romānesce nici o datā omul risipitor n'a avut un nume așā de bun cā omul păstrātor sau conservator.

Noi dīcem quod precum a se miscā fără a produce nimica bun, nu va să dīcă progres, asemenea a stā locului fără a manține quelle bune și folositōre nu va să dīcă Conservațiō.

Spiritul darō este principul progresului, și Materia este principul Conservațiunii.

Și precum se are Spiritul către Materie, așā se are Progresul către Conservațiō.

Unul alteia este complinire, și Progres fără Conservațiō nu pōte existā, nici Conservațiō fără Progres.

Progresul este un bine, pentru quod de ar fi un rēu, Rēul este lipsa Binelui. Rēul este un que negativ, și Spiritul fiind positiv, nu pōte facee nici o mișcare negativā.

Apoi, fiā-quine scie quod o mișcare negativā, va să dīcă încetare, stare în locu, inefie, și aqueste proprietāți sunt alle Materiei, iar nu alle Spiritului.

II.

Progresul, fiind un effect al mișcării Spiritului, este bun și nemārginit cā și dēnsul.

Qua să ne facem o idee mai clarā despre nemārginirea Progresului, să punem înainte un exemplu de nisce progrese mārginite și cunoscute que se pot înțellege de ori-quine.

Sā ne imaginām quod un maestru inginer și mechanicu, un mathematicu întregu, un Archimed modernu quare precum scie a'și desemnā planurile sau modelele, scie asemenea, travalliānd singur lemnul, ferrul și a-rama, a'și executā sau realisā idealul.

Sā dīcem iarō quod aquest maestru este a-

runcat din întemplantare că un Rombinon într'o isolă óre-quare desertă și quare cu tóte aqwestea possede și lemne, și ferru și aaramă de ajuns, cum și alte materiale.

Maestru în singurătatea sa inventă o machină, o locomotivă cu vapor și își propune a o execută singur spre a facee un bine sieși și altora, și cu aquel bine a mai facee și alt bine și așa mai încolo.— N'are ánsé nici un instrument, nici un locu unde să pótă stă.

Mișcarea lui quea d'ântéiu este spre a'și construi din materialul que află, un accoquemént, o casă spre a avé unde se albergă. Eatő un progres que il conservă.

Se mișcă apoi, caută quelle necessariespre a'și construi un cămin sau un focar; din pel-lea férrelor, que a uccis că vênător spre a se nutrì, își fabrică nisce foi.—Eattő alte progrese pe quare le conservă.

Din lemnele pădurilor își facee o provisiő de carbuni, își allege un trunchiu de arbure sau o buturugă mare, proprie a'i servì de temeiu la o bucată mare de fer bun de a'i servì drept necovană. Iși mai allege din ferrul que are înainte o altă bucată que 'i ar puté servì drept bătător sau ciocan; apoi alte férre mai subțiri que, încovoiduse sau legênduse, le pótă dà forma unui fel de clesce.—Eattő alte progrese pe quare le conservă.

Materie, ammu đis, are de ajuns înainte, un fel de instrumente a ajuns a'și formà prin quare nu va puté faconă de quāt nisce objete fôrte imperfecte.

Se pune dar a travalià din ferrul que nu quere nici atâta forță nici atâta bătetură spre a deveni un nou instrument.

Fapta quea mai facilă și mai ántéiu necessariă este a'și fabrică un fel de cuie sau pirone sau găuritori que cu puçin focu, cu puçină bătetură se pot formà pe aquea necovană și cu aquel bătător sau fel de ciocan.

Cu aqwesti găuritori de diverse grossimj și prin ajutorul bătătorului își pótă găuri prin miđlocu doē petice de ferru roșite și ammollate în focu, pe quare mai lăfîndu-le

prin bătător la un capét, unindu-le printr'un cuju que petrece prin gaurele date la miđlocu, le adduce în stare de a puté finé mai bine de quāt quel d'ântéiu. Eattő alt progres, și altă conservațiē.

Cu aqwest clesce pótă ajunge a ține o bucată de ferru mai grósă, scurtă quāt se pótă mai mult. Dintr'aqueasta, suppuindu-o la un focu mai iute, își facee un ciocan, mai perfect de quāt bătătorul cu quare se servia.—Eattő alt progres și altă conservațiő.

Clescele nouu și ciocanul făcu a nu se mai servi cu bucățile de fer de mai nainte que cu atâta difficultate împliniă locul unor asemenea instrumente.

De aquí înainte travalliul se facilită, și maestrul se punne a'și fabrică mai mulți clesci, mai multe ciocane de diverse mărimi și forme quare din quare mai perfect.

Cu aqweste instrumente începe a cugetà la a'și schimbà necovana que îi servia așa de neîndemânaticu pînă aquí.

Ia alt ferru propriu spre a deveni o necovană, îl bate și îl ascute de ambele părți că nisce braçe; îi dà forma unui T, solid, îi ascute bine capétul liniei verticale spre a se puté înfige cu tãrie în buturugă; îi dà găurele necessarie unde să se pótă formà cuie de diverse grosimi.—Eatő alte progrese, alte conservațiunii și îmmulțire de forțe proprie spre a mai asclerà sau uii travalliul, și a fabrică mai cu perfectiő.

De aquí în ainte prin conservația progreselor que a făcut, Maestru se pune a'și fabrică tóte instrumentele, procedênd ast-fel, cum prin unul să pótă fabrică pe altul, prin aqweste doē pe quel d'al treilea și așa mai înainte; și trecênd din progres în progres, din perfectiő în perfectiő, ajunge a'și dotà fãurãria de tóte instrumentele bătătore, găritore, tăietore, pilitore, poleitore etc. Aquí ajunge la capétul unui period al îndelungului seu travalliul.

Cu aqweste instrumente alle fãurãriei este în stare a'și fabrică quelle necessarie pentru

lemnărie, secure, barde, tesle, ferrestrae, rëndelle, dalte, burgie etc. — Alte progrese, alte conservațiuni.

De aquí înainte, începe a'și fabrică instrumentele strungăriei și arămăriei pînă își dotéță tóte officinele necesare spre a'și puté fabrică sau realisă ideea lui, machina que 'și a propus.

Nu se cuvine ânsé a uită să observăm quô acum în punctul de progrese unde a ajuns, prin instrumentele que possede și conservă cu mare luare a minte. Maestrul pôte fabrică într'o đi queea que mai 'nainte fără dênsele n'ar fi putut produce în luni, ani, sau pôte nici de cum.

Incepe dar la quelle necesare pentru machină; face spițe, obede; întregesce róte, ottille; formă ossii, drugii, vârteje, bende; trece din parte în parte, din aménunt în aménunt, din progres în progres, que fiă-quare în rëndu'i devine o conservațiô, pînă quând machina încheiându-se este terminată după plan.

III.

Pînă aquí machina a fost un scop, terminată ânsé devine un mediu, un instrument spre a ajunge cu dênse la alt scop mai înaltu pentru quare a fost predestinată.

Să đicem quô machina este o locomotivă cu vapor quare applicată la vasele, la drumuri de feru, la fabrice, nu'și pôte quine-va închipuî progresele que va produce, prin facilitarea commerciului și industriei, prin apropierea popolilor, comunicația lor desă, schimbul productelor și ideilor, etc.

Luând callea progresului dela primul ciocan și clesce que 'și a putut face maestrul pînă la realizarea instrumentului numit machină, și de aquí înainte pe viitor, vede quineva quô ori que objet realizat mai în urmă, de aquellași maestru cu aqueeași programă și cu aquellași scop, este mai perfect de quât quelle que au contribuit spre realizarea lui, și quô progresul quel nouu pôte luă mai cu folos locul progreselor quellor vechi, și

quô queea que a fost o dată un instrument, în urmă nu mai pôte servì de quât ca o materie destinată a luă altă formă.

Mai vedem iarô quô cu quât mai 'nainté-đă progresul, cu atâta forțele se mai înmulțescu, mișcarea și travaliul devin mai răpedi, și quô din progres în progres producțiunile materiali și spirituali crescu cu progreseșô geometrică.

Se mai vede âncô quô Maestru e tot aquella cu aquellași geniu și sciință, atât quând se serviă cu doé buccăți de ferru în locu de ciocan și necovană qua să ajungă la realizarea unei machine, quât și quând se serve cu machina qua să ajungă la alte progrese mai 'nalte și mai înmulțite. — Geniul și talentul și sciința eră tot aquellea, instrumentele ânsé îi lipsiă.

Este necesitate de a compară în miniatură pe aquest maestru, pe aquest Archimed modernu, cu Spiritul universal, cu marele maestru demiurg al Universului? Comparația este debilă, ânsé facilită mai mult înțelegerea.

Maestru nostru este un individ, un atomu; înaintea lui n'are de quât o forțe mică parte din materie, un forțe mărginit locu, și un timp nici quât viața lui întregă, și o forță quât a unui individ, înmulțită prin mari greutateși, prin instrumentele que 'și a creat singur.

Pe quând Spiritul universal are înainte spațiul nemărginit, materia nemărginită, și eternitatea, și dispune de omnipotența sa și de tóte forțele materiei universali.

Maestru nostru în sine este un rezultat al altor progrese de din aintea lui, și materia que are în ainte, ferru, aramă etc., nu è în starea primitivă cum se află în rerunchii munților, și cu atâta mai pușin cum ar fi fost în starea chaotică de amestecul elementelor. Materia lui este un product al altor progrese mai din ainte, și ferrăria, arămăria, lemnăria, naupigia își au o calle lungă înapoi prin quare au trecut din progres în progres pînă să

ajungă în starea de progres în quare se află; și încă știința Mecanicii și altele au căutat să și facă callea lor pînă să pótă facilita unui inginer mecanicu executarea planului sêu.

Din aqueste observațiuni asupra unui șir fôrte mărginit de progrese în curs de quățiva anni operate prin stăruința unui singur individ ne putem face idee de callea nemărginită a progresului universal quare este fără capăt nici de unde vine nici unde se duce.

Prin aqueste observațiuni, putem asemenea deduce quô Spiritul n'a putut debută de quăt cu materia înformă sau chaotică, și quô începutul sêu a fost fără început.

Progresul dar în genere este nemărginit și etern că și Timpul, că și Spiritul.

Și daqua progresul, fiind bun că Spiritul, trece din bine în mai bine, din perfect în mai perfect, scopul progresului dar este Perfectia.

Ansê unde este perfectia perfecțiunilor, perfectia absolută? În capătul capetelor unde va ajunge Progresul, adică în nemărginit.

Perfectia dar este un ideal, un scopu de quare cu quăt ne apropiem, cu atăta ne încredințăm quô suntem mai departe de dênșa.

Gradul de perfecțiō în quare ajungem trecând din progres în progres este o perfecțiō relativă pe quare o putem numi *perfectibilitate*.

Tot darō que este progressibil este și perfectibil, și vice versa.

IV.

Tótă ființa liberă nu pôte fi condamnată nici la o miscare continuă fără repaos, nici la o inertiă eternă, ci are libertatea de a sta quând voiesce și quăt voiesce, și de a se mișcă ori unde și ori quând voiesce.

De ar fi fost condamnată tot întru a se mișcă, atunci n'ar mai fi liberă, și nici n'ar cunósce que este Conservația.

De ar fi fost condamnată a tot sta în eternu în queea que se află, pe lungō perderea libertății n'ar mai cunósce que este progresul.

Din Libertate dar emană și progresul și conservația, din a quăroră unire sau echilibrare ese perfectibilitatea.

Perfectibilitatea iar desernă sau representă repaosul, stațiuniile, etapele Progresului, și Perfectia, cum s'a mai đis este scopu unde merge Progresul.

Umanitatea, fiind perfectibile, se nasce, vietiuesce, se succede din generațiō în generațiō, începe de unde a lăssat generația predecésore.

În aqueastă mișcare dar va să đică quô fiă-quare generațiō în callea ei ascendentă și descendentă face o curbă sau un cercu, que la fiă-quare rotire se mai lărgesce, pentru quô generația que vine începe cu tôte progrésele generațiunii que se duce.

Cercul dar al cunoscițelor, al progresului material și spiritual, cercul perfectibilității fiă-quaria generațiuni è tot mai spațios.

D. Michelet, vorbind despre mișcarea umanității a đis: «Umanitatea se învêrtesce într'un cercu quare neîncetat se tot lărgesce în spiralliu.

Noi vorbind despre mișcarea umanității, și descoperind în viața individelor și în historia popolilor ascinderea și descinderea, đicem:

«Umanitatea în callea sa naintéđă prin curbe ondulante; ascinde și descinde astfel cum generația viitoare să ascindă mai mult, și cum mai multe generațiuni formend un period, al doilea period să deviiă mai vast. Ast-fel darō rotirea în spiraliu este forma de atâtea curbe quâte și generațiuni și individe.

Ascinde satu se înalță, adică o generațiō și descinde; a doa se nalță iar mai sus de quăt quea trecută și descinde; a treia se nalță și mai sus etc., pînă quând aquestea formă împreună un period, spre exemplu, al ascinderii și descinderii Egyptului.

Vine apoi Grecia cu ascinderile și descinderile generațiunilor salle, și ascinderea și descinderea sa generală că națiō, formă un

period cu atâta mai mare, cu cât progresele operate în aquest period sunt mai vaste.

De unde descinde Grecia, ascinde Roma prin atâtea curbe quâte și generațiuni, și în descinderea sa generală, de unde progresele Greciei eră mărginite numai în Achaia, Roma le întinde din preună cu progresele salle proprii în tot Imperiul roman, adică în totă Europa.

Descinde Roma, începu a ascinde stirpele mai nooe, Gothii sau Germanii, Francii, Englesii; periodul progreselor que aqueste stirpe facu din generațiō în alta încinge în splraliul tôte perioadele lumii antice și așa mai încolo.

Aqueste progrese n'ar fi fost cunoscute din generațiō în alta, daqua nu s'ar fi conservat.

Conservația dar este punctul de plecare al cunoscutului de unde ne miscăm în fiă-quare generațiō spre progressau perfectivitate quare este necunoscutul sau idealul dorit.

Conservația, fiind o stațiō, nu pôte servi drept repaos, de cât pênō când se prepară, se elaboră alt progres nuou.

Noul progres îi ia locul și dură în stare de conservațiō pînō que vine alt progres.

Progresul fiind proprietate a Spiritului nu se pôte face cunoscut de nu se va manifestă prin ameliorația materialō que cade în simțiri.

Progresul este idealul, Conservația este realul.

PARTEA A DOA

HISTORICĂ.

PERIODUL I.

I.

Incetăm din partea theoriei asupra Spiritului și Materiei. Să intrăm în partea practică în historia lumii.

Să urmăm cu Spiritul generator, comparându'l cu un mire universal plin de amor, sau cu un artist intelligent, genial, demiurg tot d'auna omnipotent și nici o dată forte sau violator; pentru quō una este a puté și alta a forță.

Un artist nici o dată nu și începe opera de cât dela început: mai întâiu își trage planul idealului său, desemnându'i conturul, și apoi vine la fiă-quare parte, la fiă-quare amēnunt. — Perfectibilitatea amēnuntelor este perfectibilitatea operei, terminarea părților este terminarea totului.

Artistul însē are înainte pe de o parte drept spațiu micul locu în quare travalie, pe de alta drept materia un blocu de marmură, sau o telă, și culori, iar drept timp, quel mult durata vieței salle. — Spiritul are înainte Spațiul nemărginit, materia infinită și eternitatea.

În primele periōde alle creațiunii tôte forțele latente din materia informă și în amestecu furō deșteptate prin puterea și mișcarea spre bine sau libertatea suavă și dată-tóre de viață a Spiritului.

În inerția universale tôte forțele universali au cătat să se puiă în miscare; că schinteia que ese din sînul petrei, lumina eși din întunerecu, Lumină, electricitate, calóre furō primele forțe que furō atinse și destep-tate de puterea Spiritului, și aquestea deș-

teptarö tôte forțele latenti alle materiei univ-
ersali.

«Spiritul Domnului(1) planà peste ape»(2)
— Primul equilibru se stabilì în tot planul
nemărginit al universului în nenumăratele
systeme de centre parțiali în pregiurul cen-
trului centrelor Firmamentului.

Mișcarea mare comunicată forțelor mari
stabilirö equilibrul universal. — Planul uni-
versal fu tras și stabilit. Spiritul que planà
putü aflä repaos. Demiurgul Archimed putü
dice ελω πα στω (am unde să stau).

Di una, Periodul unul.

Așä vorbesce Biblia sau cartea Creațiunii;
așä pöte vorbi știința,

In parenthese să arătăm și cum spune Pi-
mander quö vorbesce Thoth sau Hermes tri-
smegeșt, în alle quăruia științe și myste-
re fuisse inițiat și Moyses.

«Aveam înaintea ochilor un mare spec-
tacol. Totul devenisse lumină, lumină atât
de blândă și de suavă, în quät më împlea
de deliciuri pe mine que më uitam (lumină
lină și dulce).

«Aqueastă lumină erä Kneph (Spiritul)
voind a se manifestä prin creațiö.

«Peste puçin o negură désä și spăimēnta-
bile se respândi, și aqueastă negură deveni
o natură umidă, agitată printr'un neexprima-
bil tumult.

«O mare vapöre scapö dintr'ēnsa cu uet,
și din aquel net eși o voce, que credeam quö
ē vocea luminei.

«Din vocea luminei eși verbul sau Logos.

«Logos, cuvēntul stānd peste natura uni-

(1) Spiritul Domnului în hebraica însemnădă Spi-
ritul mare, Spiritul universal; ast-fel este și expres-
sia *muntele Domnului*, adicö muntele quel mare.
Superlativul adesea se exprimă poeticamente prin
divin, al lui Dumnezeu, tot que este demnu de di-
vinitate. Ast-fel Românii se exprima și cu vorbele
împărătescu domnescu că să arate mare : *palate*
împărătesci, mere domnesci.

(2) Ape în plural însemnă elemente, aere sau ga-
zuri, ether, lumină; verbul *planà* însemnădă mis-
care neviolatöre.

dă, o reîncăldiä, Kneph (Spiritul) transformas-
se aquea massä apösä într'o singurä massä
spherică, într'un ou immens que'l ținea în
gură, și din rerunchi spheri apöse eșiä un
focu subtile (calörea) și se suia în înălțimi-
le cerurilor.

«Un aer ușor suppuinduse Spiritului se a-
șeđö în aquellași timp în regia intermedia-
ră, între calöre și apă.

«Ansē țerra și apa erä atât în amestecu
în quät faça țerei, accoperitä de apă, nu se
arätä nicăiri.

«Verbul spiritual que se purtä peste ape,
despărți țerra de ape.

«Deul Mens (Minte) produsse cu verbul
seu un alt Mens, al treilea Demiurgu.

«Aquest deü-focu, aqueastă divinitate Spi-
rit creö apoi șepte rectori que îmbrăcișsarö
în cercurile lor lumea veđutä.

«Deul Demiurg și Logos procedurö apoi
la Creațiö.

«Din elementele interiöre furö create ani-
malele que nu au rațiö. Aerul produsse pas-
serele, și apa pescii; pämēntul animalele que
avea în sīnul sëu, patrupelele țirritörele,
bestiile feroci și domestice.

«Deul pater creä în fine pe Omu dupö i-
maginea sa.»

Îndelung și förte îndelung travalliu a că-
tat să puie Spiritul cu Materia inertă și in-
formă.

In nemărginita neconțină și eterna sa
creatiä quätä luptă de förte univ-ersali pī-
nö să și ia stellele formele locul și equilibrul
lor, pīnö quānd țerra să și ia locul și missia
în numărul nenumărat de legiuni de sori și
de planēți.

Quäte periöde de secolii apoi în cursul sëu
regular aqueastă țerrä n'a făcēt pīnö să se
despartä apele de uscat, și aquest pämēnt
să ajungä în stare de a și putü deschide së-
nul spre a preparä nutrimentul la ori-que
vietate, ast-fel cum quelle din urmă să se
forme și să se nutrēscă din quelle de mai
'nainte.

Omul veni în urma tuturilor, și prin urmare avu dreptul peste toate. cum peste densul avur dreptul filii lui, și tot ast-fel cum fiă-quare generațiō que vine are dreptul de a moșteni și possede toate quate au aflat și posedut generațiunile trecute.

Omul că resumat al tuturilor animalelor resumō în sine toate facultățile, gesturile și înclinările și pasiunile tuturilor.

Omul deveni instrumentul quel mai perfectibil, mai apt al aqestui mare artist și poet (1), al Spiritului universal, voiu să ȋciu, prin quare avu a realisā prodigele progresului material, spiritual și moral. — In om se vor domptā toate virtualitățile que produsserō toate animalele, prin om se vor domptā și conduce toate forțele materiali.

Aqest instrument a cătat, după legile prescise în callea progresului, din etapă în etapă a deveni din perfectibil în mai perfectibil.

II.

Intre primii ȋmeni și ultimele animale, nuanțele nu erā prē mult distincte. Herodot vorbesce de nisce ființe sau ȋmeni pe quari îi numesce aegopođi, Troglodiți, Ichthiophagi que nu se destingea de orangutani de quāt prin articulațiuni de vorbe cu o voce că a nycteridelor sau liliecilor que se assēmēnā cu a momițelor.

Ethiopianii sau Negrii que veniō după aqestia, de și mai perfectibili, avurō și au āncō multe din imperfecțiunile aegopođilor, Troglodiților și Ichthiophagilor. (2)

Stirpea mongolā sau a arāmiilor sau a Indo-Chinesilor conservā āncō mult din imperfecțiunile Negrilor și se mai depărteāđă de a Troglodiților.

In fine stirpea caucasianā appārū cu totā

(1) Herodot nu prē è cređut despre quate spune de aqueastā speciā de ȋmeni imperfecti. In seria animalelor ānsē ea imple o lacunā, quare va fi și mai mare quānd Negri vor fi absorbiți de quei albi și vor dispārē.

(2) Poet va să ȋică creator.

intelligința de a distinge binele din rēu, și deveni punctul de plecarea al progresului spiritual și moral.

In aqueastā stirpe se vēd figurānd āntēiu quei mai ȋchieși, după quari urmēđă tot mai albi pīnō ajung la quei mai blonđi.

In stirpea caucasianā se vēd āntēiu Arabianii, Armenii, Babylonienii, Hebreii sau Phenicienii, Hellenii sau Grecii, Romanii și Galții, apoi Franco-Germanii sau Gothii, și în fine Slavii, din quare quei mai blinđi Rușii.

De vom ține compt de aegopođii lui Herodotu, ei representa nisce abia ȋmeni, sau stirpitura umanității.

Negrii representā pruncia lēgēnul umanității. Ei n'au tradițiuni, n'au historie dela dēnsii; alții au vorbit și au scris despre ei. — Omul nu și adduce a minte de quelle din lēgēnul seu.

Indienii representā copillăria umanității; copillului îi placu fabulele, miraculosul; historia anticā a Indienilor totā este narratā în mythii quei mai supra-naturali, toți actorii istoriei lor sunt macharchi que sunt divinități mai mari de quāt universul. — Spre exemplu dela creațiē pīnō la deluviu ei numărā ȋcece macharchi, din quari al șeptelea este extraordinar.

Chinesii represintă adolescența umanității; historia lor este romanțul plin de miracole; actorii, heroiii antichității lor nu mai sunt ȋei, ci imperatori în relațiō cu divinitatea. — Ei dela creațiō pīnō la deluviu numărā ȋcece imperatori, din quarii al șeptelea tot extraordinar.

Babylonienii stirpe arabā, între quari se vede și Tharē tatāl lu Abraham, representā junețea umanității. Historia lor este romanțul historicu pe systemā regalistā, desbārat mai mult de quelle miraculose: tot mythul coprinde o allegere. un adevēr avelat. Ei numărā ȋcece regi dela creațiō pīnō la deluviu.

Egyptenii sunt remășițele Ethiopionilor dominați de stirpea arabā. Systema Egyptu-

lui nu este cum se va vedé, nici theocrația Indienilor, nici imperialismul patriarchal al Chinesilor, ci absolutismul cel mai împilător.

Am arătat quô al șeptelea personagiu de la creațiô pînô la deluviu se distinge din tôte; el representă geniul.

Qua să fiă geniul Indieni, după systema lor theocratică, țicea quô nu putea fi alt quévă de quât ȕeu. Chinesii țicea quô geniul cãtã să fiă imperator, Babylonieni spunea quô è rege. După Egypteni geniul nu putea fi de quât un ministru, un servitor al lui Pharaon, al Despotismului. — Aquesta fu Thoth sau Hermes.

Moyse narră aqueeși mythi; îi preface ânsé după systema lui umanitară și egalitară. După dânsul dela creațiô pînô la deluviu se numără ȕece patriarhi, toți ômeni păstori. După dânsul Patriarchul al șeptelea Enochu, inventătorul sciințelor și astronomiei, omul quare de viiu fu răpit la cer, fiind în relațiô cu astrele, omul que împărți annul în 365 de ȕille. nu fu nici ȕeu nici împarator, nici rege, și cu atât mai puțin un Hermes sau un servitor al unui despot, ci un omu simplu primitiv, un patriarchu. După Moyse, geniul qua să fiă adevêrat geniul, cãtã să se facă om, să trăiască între semenii sei, să'i lumineȕe, să'i foloséscă, și după natura lui să se înalțe de viiu la ceru;

III.

Să revenim la Egypteni. Arătarôm quô ei furô remășiȕele Ethiopienilor dominați de stirpea mai inteligente a Arabilor.

În Egypt activul arab, în locu de a'și impune datorii, după legile spiritului, își arrogô drepturi și deveni despot; iar passivului ethiopian nu'i căȕu în parte de quât datorii, și deveni sclav.

Și despoții sciu quô sclavul nu se pôte ține în servitute de nu va fi speriat, de nu i se va desecă ori que putere spirituale que singurã este în stare de a desteptã și dirige forța materială.

Stirpea arabă organizô despotismul în E-

gypt, introducând theocrația Indienilor cu mult mai centralisată, și prin urmare mai annullătoare. (veȕi încentrarea și descentrarea).

Drepturile sacerdotale alle Brahmanilor; drepturile nobilitare alle oștenilor, drepturile commerciali alle cetățenilor din Indii, în Egypt tôte se încentrarô într'un singur individ, tôte 'și le ênsuși regele.

Regele în Egypt deveni mai mult de quât marele preot cu toți preoții la un locu, el singur mai mult de quât toți ostenii sau semiȕei (nobilii) la un locu; el deveni domnu absolut și al commerciului, industriei și al pãmênturilor.

Biblia ne spune quô un om de stirpe arabă, un descendent al lui Abraham, Joseph voiu să țicu, veni și înveȕo pe rege a face monopol pe grâne qua printr'ênsule în timp de famete să ia țerrinele popoului.

Regele deveni în Egypt Pharaon; și pharaon va să țicã revêrsător de lumină, sôre, filiu al lui Osiris, al ênsuși divinității. El prin ajutorul castei sacerdotale își ênsuși dreptul divin asupra pãmêntului, totul cãtã să fiă al lui, și singur împărți locuitorii Egyptului în caste, unele împilătoare, altele împilate, și tôte împreună sclave divinității sãlle.

Tot que fu activ în Egypt își arrogô drepturi și iar drepturi, și la tot que fu passiv, i se impuse datorii și iar datorii. Equibrul fu rupt cu totul. În locul puterii sufletului nu dominô de quât forța materială que pretutindeni își imprimô timbrul, și ênsuși în monumente în quare nu se vede de quât labóre și forța materială. — Labôrea este o operare fără voie liberă; travaliul presupune intelligență, putere a sufletului.

Dominația forței se consolidô cã nicãiri, și se încentrô într'un singur individ.

În Indii toți locuitorii erã de aqueeși stirpe, de aquelași grad de intelligență. Ostenii uu puturô lãsã pe mult timp domnarea cã un privilegiu exclusiv al popilor. Popii qua să se susțiiã cãtarô a cede și a împărți frățesce; cetățenii și câmpenii se scularô și

după lungi lupte în contra popilor și bățăioșilor de osteni, își aquistară și ei drepturi, și deveniră cu toții patru caste legitime.

În China, imperialismul se basă pe paterinitate; imperialul nu putea domni de nu domină ca un pater patriarchalmente; stirpea eră tot aqueea.

În Babylonia regele eră un patriarhu și un căpitan tot de o dată al semenției salle și al altor semenții consanguine eșite din aqueeași cōpsă.

În Egypt fu din contra, o stirpe arabă și mai intelliginte cuquerū și domină o stirpe domollă și passivă.

Regele se încongiură de osteni de stirpea lui, de Arabi, fanatici din natură, cu mare intelligință atāt spre a domni quāt și spre a servi, cu mare devotament către despotul său spre a putē și el fi la rōndul său despot subalternilor săi.

Sacerdoții, ethiopiani la început, cătară să devie servitorii forței, ca tōtă intelligința fără putere și adevăr. — În Ethiopia eră dejă de mult întrunite și stabilite credințele false, alle Brahmanilor Indielor, despărțirea ómenilor în caste.

Quând sacerdoțiul deveni proprietate stirpei arabe, rafinat și organizat după o mare astuție, deveni fulgere în mâna pharaonismului.

Pharaon deveni, cum se va vedē divinitate incarnată, cu totul și cu totul forță și fără putere, pentru quō nu își luō de base de quāt Minciunea.

Eatō o regalitate cum să li se scurgă ochii la toți regii trecuți și viitori, eatō adicō umanitatea nu staționară, nu corruptă, ci pervertită. Confusia din Babel veni spre a se înthronă pe Pyramide, și de acolo a se întinde peste tot pământul.

Mișcarea Libertății fu annullată cu totul înaintea forței exclusive.

Libertatea în adevăr își avū și și va avē încă mult martyrii sei. Ansē și regalitatea sau despotismul a cătat și și aibă și mai

mult devotații și martyrii săi. Primul despot a fost prima victimă pe altarul Libertății.

Quāt timp s'a luptat lumea selbatică și lumea barbară, pînă să se suppuia, nu legilor, ci fără-de-legilor Despotismului! pentru quō despotismul singur puinduse mai presus de legi, singur se pune afară din lege (hors la loi). Quine a voit, a putut uccide un despot ca pe ori-que fērá.

Toți despoții antichității, toți quāți să încercă pînă astăzi a întinde curse sălbaticilor și în numele unor credințe a le punne fērre, au cădūt victimă. — Intrebați pe Iesuși que patu pînre hordele de selbateci, și între popolii barbari, adicō quei mai approppe de Natură.

Să continuăm cu historia în mână.

Osiris primul rege organisator al Egyptului, după maniera sa particulară, primul Pharaon, quând se încercō a încatenă voiea liberă, libertățile locuitorilor, de o dată cu conceperea despotismului, se concepū și conspirația.

În capul a șapte-đeci și doi de heroi, se pusse un conspirator, un appărător al Libertății, a nume Typhon sau Tiphon. Aquestia, fiind quō era tari și audaci, se supranumirō giganti.

De que stirpe a putut fi Typhon? de stirpe ethiopiană sau arabă? Intrebați Europa din que castă fu Lather, gigantele Liberei consciinței, Laicu sau Călugăr catholicu? — Cuiu cu cuiu se scōte afarō.

Pe lūngō aquestea, Osiris ca masculine își avea feminea sa, que se numia Isis sau Iside.

Typhon își avea el pe așă que se numia Nephtē, frumósă de minune.

Chronica scandalósă de p'attunci, mai spune multe și despre Iside cu Typhon și despre Osiris cu Nephtē.

Reginelor le placu adesea quāte un ministru, și regilor le placu quāte o ministróică, și que făcurō que dresserō, quō după aqueste regule eșirō și quāți-va copii din flori.

Stirpea ethiopiană nu pré erà așa frumósă. Pe que erà să puia ochii Iside daqua Typhon ar fi fost ethiopian? Pe que erà să puia ochii Osiris daqua Nephthé ar fi fost ethiopiană?

Typhon revoluționarul fu dar pur sânge arab, și nici mai mult nici mai puțin, într'o noapte uccisse pe Osiris. Ansé sciți cum este datina : «regele a murit; să trăiască regele!»

Și lupta fu mare între vèduva Iside și între giganti de revoluționari.

Alergò și ea cà tóte reginele la toți giganti de braç și de cap, la Gioni, la Hermesi, la toți generalii sau căpitani, la toți ministri, și la toți cuvioșii de hierophanți. Avènd pe aqestia, glótele câtă să fiă cu dènsa. Și cu quine a fost în tot-d'auna opinca? Materia este una cu forța.

Typhon cu ai săi fu învins; Iside cu ai sei fu vingetóre și stabili pe thron pe filiul său Horus.

Și spre a înthronă cu dènsul și pharaonismul, făcù pe toți cuvioșii hierophanți a mărturì și a afirmà quò Osiris, a fost ènsuși Divinitatea que s'a fost incarnat, și s'a făcut rege spre a dà umanității un model de guvernare.

V.

Eatò acum, cum dintr'un princip, după tóte logicele din lume ese o systemă.

Quând bărbatul unei femei este un jupân, femeea firesce câtă să fiă o jupâneasă;

Quând bărbatul este un dómnu, femeea este dómná;

Quând bărbatul este rege, femeea este regină;

Quând bărbatul este deu, femeea este deă.

Și daqua deul este declarat recunoscut, probat de deul deilor, femeea lui este neapèrat, fatalemente deea deelor.

Ansé daqua Osiris și Iside sunt monarhii cerului și ai pământului, que câtă să fiă generalii și ministrii lor? firesce, fatalemente tot divinități, geniuri ceresci, angeli,

archangeli, Gioni, Herculi, Domni ai forțelor, Hemeși, Thothi trismegesti.

Și prin urmare Horus filiul lui Osiris și Iside, successorul lor, câtò să fiă iar o divinitate pe pământ, și așa din tată în filiu, tot deși, și tot deș; și de aqù înainte norocu și tot norocu:

Osiris fu în adevèr uccis de Typhon și de ai săi, aqueasta nu se putea ascunde sau negà, pentru quò tótă lumea o vèdusse cu ochii.

Ansé Osiris cà Deu, s'a făcut quò móre, și s'a suit la cer unde erà locul lui; pe pământ nu descendusse de quât provisoriu pînò una alta.

Iside, după înthronarea lui Horus filiul său, mai purcesse grvida, și fètò un copil, și apoi quâti a mai dat Dumneșeu. Cu quine făcea aquei copillași? tot cu reposatul Osiris pentru quò el cà deș se scià de toți quò nu murisse.—Vedeți cum în tóte vine norocul quând adopti odată din capul locului o systemă cum se cade.

Iside apoi, cà deă, câtă să se sature odată în străinătate cu pământul, câtă să se ducă o dată in patria ei în cer; și filiul său Horus mai currènd sau mai târđiu câtă și el să facă aqueastă căllétorie.

Luarò dar de mai 'nainte mèsure din preună cu eminentele, cu tóte Présfințeniile hierophanților să se decidă o dată tóte, qua să puia, cum đicem noi modernii, punturile pe toți i.

Daqua adicò Osiris este probat și sciut de toți quò este deș mare, Iside deea mare, descendenții lor toți unul după altul tot deși, tot pharaoni; și ministrii lor, tot agathodemoni, geniuri bune, tot angeli, tot archangeli după limbele nóstre; que câtă să fiă Typhon și femeea sa Naphté, și soții lui quei 72, și descendenții lor, și imitatorii lor?

Aqueia, firesce, s'a aflat cu calle de tóte cuvioșele sacerdotali, a fi și ei tot Baali, adicò tot nemuritori în alt mod. Giganti dar que s'au luptat pentru libertate câtă să deviiă din cap pînò 'n picioré Titani sau Ti-

tani, sau Satani, spirite făcătoare de rău, inemici ai cerului.

Eatő dar o systemă întrăgă, cu tóte consequințele trase dintr'un singur princip; quő adicő Osiris primul violator, usurpator de libertăți este ênsuși Dumneșeu; quő Forța este divinitate și quő appărătorul libertăților este Dracul.

De aquí se divinisarő tóte forțele, tóte elementele, tot que distruge și è terribil, tot que è materiă. Vera dualitate deveni unitate, monadă. Din preună cu Spiritul fu annullată și Libertatea, étő răul din rumperea cu totul a echilibrului.

Și aquestui Reu, i se dette nume de Bine, de Divinitate, în contra quăruia se inventő principul Răului Typhon. Adicő Materia și forța să fie Binele, și Spiritul și Puterea să fiă răul; Despotismul să fiă divinitatea, și Libertatea să fiă dracul. — Cum se împacă cu aqueasta toți papeții!

Dupő aquestea, Binele pharaonicu, nu eră de quăt Răul; și Răul este lipsa Binelui, un termin negativ. Unde póte ajunge lumea cu nisce assemenea doctrine, daqua aquestui Rău, numit Bine, i se dă alt princip al Răului, alt termin negativ?

VI.

Ansē tótă lumea nu eră numai ethiopiană, stirpea arabă eră multă; și Pharaon fiind divinitate nu mai lăssă nici un drept, nici o libertate de consciință humei, vermicilor de ómeni, de quăt quellor que avea onóre de a fi servitorii, minisrrii, sbirii, carneficii, preoții altarului lui.

Stirpea arabă se încuserise, se încruciasse cu stirpea ethiopiană.

Dascălul avënd relațiuni cu dascălii, devine și mai dascăl; avënd relațiuni cu coppii, cu scholarii, remâne tot dascăl cum a fost, se mai coppillăresce și el, dar maturese, lumineașă pe scholari.

Stirpea arabă în Egypt remasse staționară, ansē făcū a mai progressă quea ethiopiană și materialemente în culóre și gesturi,

și spiritualemente; humele și vermii de sclavi începurő a cugetă, și pe lúngő dênșii mai venirő dupő Joseph atăția Hebrei cu tatăl lui Jacob, toți tot de stirpe primitivă arabă, și nepervertită, și aquestia ajunserő și ei sclavi.

Și sclavii cugetă că dracul, că maestrul lor Typhon.

Și systema pharaonică nu se mărgini numai assupra quellor vii; assupra quellor morți se întinse cu mai mare vigóre și în eternitate. Vai de liberalul chinuit de viu, de se întemplă să moră.

Temnițele, torturele, sufferințele cugetătorilor vii, nu eră nimicu pe lúngő torturele și sufferințele que îi așteptă dupő morțe.

Domnul și monarchul și judele suprem al iadului eră tot Osiris; sbirii și carneficii infernali eră tot ministrii lui Osiris. Acolo n'avea nici o parte adversariul aquestui Typhon, quő tot ar mai fi dat óre-quare repaos unui păcătoș que ar fi cuteșat în viață să cugete quő e omu și quő s'ar fi cuvenit să aibă și el o parte din drepturi și din libertate.

Osiris nu eră Jupiter, să lasse Iadul pe mâna fratelui său Pluton; și cu atât mai virtos că Dumneșeu Catholicismului que, în pisma lui Christ que sdobisise Dracii, să lasse Iadul tot pe mâna dracilor.

Osiris nu lăsső nimicu adversariului seu, nimicu nu împărți cu nimeni. În Iadu că și în ceru dominația cătă să fiă a lui, pedépsa pretutindeni cătă să fiă a lui.

Osiris fu typul tutulor Cesarilor, tutulor despoților, și de aquea tot un domnu cătă să fiă și în Petre-burgu și în Siberia, și în Paris și în Caiana, și în palat și în pușcărie.

Qua să se scie quő quine va cuteșă să păcătuiescă a se luă dupő spurcatul de Typhon, n'are mântuire și scăpare nici mort.

O dată systemă! Imperatorii și domnitorii chrestini, sciu ei de que le quere inima să fiă mai bine Catholici, de quăt orthodoxi și protestanți, pentru quő bietul catholicismu cu dreptul său divin, cu inquisițiunile salle, cu asservirea consciinței, și cu a-

tătea multe este un leit pharaonismu măscat. Pecat numai quô de quând au eșit eresiele, ómenii nu mai au credință, și i a quam trecut moda și catholicismului, subt ori-que formă s'ar arătă.

Pe aqueastă systemă dar, Adevêrul fu ascuns, sciința prohibită, ascunsă sub mystere, privilegiu numai al adoratorilor divinității pământesci, al preoților voiu să dicu.

Un preot a nume Prometheu que cuteđo a divulgă sciința fu condamnat a i se sdrumică ficaiții de viu.

Sciința, artele, medicina, arta de a scrie era privilegiu al castei sacerdotali; pînă și meseria lucrativă de rufiani eră tot a hierophanților. Ați vêđut cum sciurô să adducă *din condeiu pe copillașii* din vêduvie ai Isidei.

Artele quelle lalte, măestriele qua să nu se propage mai mult se detterô de mostenire din tată în filiu prin caste.

Omul fu condamnat a trăi într'o monotonie perpetuă; catena sciințelor și artelor eră ruptă; fiă-quare familie n'avea de quăt o singură tórtă.

Ast-fel în pharaonismul modern al fabricelor, proletarul, nu învață de quăt numai a da cu ciocanul, numai a pili, sau polei, și numai a pili cutare sau cutare pãrticeică, și numai ast-fel își petrecee tótă viața, abrutisându-se.

VII.

Pe quând Egyptul discepol al theocrației Indielor posă dejă da maestru, Brahmanii din partea lor se sfortă să l întrécă prin legile lui Manù.

Assyria luă cu toptanul și divinitățile și sistemele Egyptului și Indielor.

Imperatori patriarhali ai Chinei, începuserô a nu se lăssă mai jos de quăt Pharaonii Egyptului.

Persia eră dejă îmbuibată de dualitatea chimerică a principului Binelui și al Reului. — Și Binele lor nu eră de quăt lipsa adevêrată a Binelui, eră forța materială.

În tótă Assia Forța materială, elementele, Focul, Apa, Aerul, Pământul, eră divinități; și Divinități tari quăt elementele, fatali și tónte, inexorabili cã Materia, relle cã tóte muierile urite și fără bărbat, Divinități setóse de sânge uman.

Ansê unde este împilare, acolo și gemet, unde è durere acolo și țipet; unde è nedreptate acolo și protestațiô.

Injustiția, Strâmbătatea, pe lîngă altele, are și darul de a fi strâmbă, adică de a se nedreptăți, de a se strâmbă ênsuși pe sine, de a da rēul ênsuși quellui que îi facee bine, de a pedepsi și sacrifică ênsuși pe servitorii sēi.

Ministrii nedreptății ajung pînă în fine a se facee demagogii quellor împilați.

Gemea umanitatea pretutîndeni, pe ori unde eră cetăți și templuri, și turnuri și carcere. De mai eră vre o libertate eră numai între popoli nomađi și păstori.

Đeul vechiu al păgânătății eră Forțele, și umanitatea împilată începēnd a cugetă, începū a se luptă în contra Forței.

Toți împilății de pretutîndeni asteptă un mântuitor, și fiind quô aquest liberator se așteptă pretutîndeni, pretutîndeni se affarô intelliginți spre a se pune în capul popolilor.

În Indii apperū Xakia sau Budhă, în China Con-Cong; și unde nu se arătò nimeni, toți desmostenii, toți Paria, toți Ciandală, êși luarô lumea în capu; străbăturô pelagurile, mările, și se respândirô în Europa cã Pelasgi, spre a formă soțietăți nuoe, staturi nuoe.

Despotismul asiaticu eră dejă vechiu; și se desecasse forțele; și quând è quineva tare este mai generos, mai sincer.

Despotismul desecat de forțe, allergă la dol, la astuție, este crud, este capricios, arțăgos cã tóte cotorónțele cicălitóre.

Despotismul în tãria sa este audace, om-moră pe față, se serve de securea carnefice-lui în piațele publice.

Despotismul mătuftit, desecat de forțe este

codaciu, uccide de pe la spate prin mâna plătită a sbirilor și bravilor de messerie.

Despotismul desecat, de are armată, o ține de lux; angeli săi gardieni sunt tâlharii, și pe mână lor abandonează țerra: nici proprietate, nici onoare, nici viață nu mai sunt în siguranță.

Eată cauza primelor emigrațiuni asiatică.

În Egypt, fiind despotismul mai mare, împilații începură a fi altoiți de doctrinele arabilor primitivi, quare dejă începuseră a se lupta cu Forța.

O Figură mare se vede în Biblie.

Un Jacob, nepot al Arabului Abraham, o noapte întregă se luptă pînă dimineața, se luptă de moarte, și când se luminează de ziua, umbra era resturnată la pământ, genuchiele lui Jacob era pe peptul ei, umbra abia resuflă.

«Basta! iși disese umbra, și umbra era Dumnezeuul Forței, Dumnezeuul vechiu. Basta! s'a făcut lumină, ai învins; de ați înainte, nu vei mai fi numit Iacob, ci Israel, adicăvingător al Divinității și solidar cu omenii.»

(O! que noapte lungă, quâți secol de întunecare, în quare numai Forța fu Dumnezeu! Spuntd în fine Aurora; ardică capul omule, îndreptă-te în picioare, quoci Israel a ramas chiop. (1)

Brotă al Greciei, devin Anthrop, sclavule al antichității astepță quă ai să devii christu, uns preot și rege adevărat tot de o dată, Filii al adevăratului Dumnezeu.)

Descendenții aqestui Israel, aqestui vîngător al Forței brutali, aqestui solidar cu omenii, veniră în Egypt și fură confundați cu toți slavii și mai abjecti de quāt dēnșii. Pînă quând cu toții împreună începură a dice:

«După moarte rău în eternitate sub preveghierea și torturele lui Osiris, în viață rău sub jugul descendenților lui; încai quāt trăim să cugetăm și să facem că Typhon. Ty-

phon revoluționarul să fiă Domnul și patronul nostru.»

Și de aqiu étō începutul revoluțiilor, étō și emigrațiunile din Egyptu; pînă quând unul după altul eșiră, Inachi, Cecropi, Moysi, Cadmi mai în aquellași secol.

«Jos cu forța que se dice Autoritate!» se auqia din gură în gură, în societăți secrete, de față în piețele publice, pe drumul emigrațiilor.

— Dar que să se puia în locul ei? aqiu era diferența de opiniuni și de systeme.

VIII.

Inachu și Cecrope veniră în Grecia la omeni primitivi și mai sălbatici, și veniră cu tradițiunile egyptene cu ȧei Egyptului și schimbându-le numele după limba locală, le schimbă sau resturnă și systema.

«Jos cu dōmna autoritate quare este numai Forța! n'a învins Osiris ci Typhon. N'a învins Saturn, ci revoluționarul Jupiter. Jos din cer și de pe pământ Forța!» Revoluția deveni Divinitatea Grecilor.

Nephtē adverseria Isidii, Nephtē natura stērpă și femine, la Greci deveni mascule și fecundătoare, deveni Neptun și frate al Divinității supreme, frate al lui Jupiter.

Sais egypteana deveni Pallas Minerva, în tot-d'auna castă.

Iside luxuriōsa deveni castă Diană.

Divinitățile luară forme umane și deviniră typul frumosului.

Atāt s'au priceput, atāt au făcut pe de o parte Inachu și Cecrope revoluționari din Egyptu și pe de alta Cadmu emigrat din Phenicia que divulgă și popularisă Alphabetul, de unde era numai un myster al preoților.

Atāt s'au priceput, o repetăm, atāt au făcut; dar avură înaintea lor un popol primitiv, vivace că un sălbaticu, iute că și capriurile munților. Fu de ajuns să le spuia quă omul nu mai este brotos, ci anthropu; și quă quei dilecți înaintea cerului nu mai sunt de quāt filii Revoluțiunii, filii lui Jupiter Pater.

(1) Biblia, genese capu XXXII, verset 31.

Forța începù a deveni Putere, și o adevărată autoritate, basată pe libertate, pe Logos.

VIII.

Cu Moise nu fu așa : In planul său quel nouu, în principele salle, în evenimentele salle fu mai fericit de cât Inachu și Cecrope; în popoul însè que avù în ainte fu cu totul disgrățiat; el avù un popol învechit în sclaviă, învechit în relle.

Moise cã inițiat în tôte mysterele, crescut la Curte, fu mai instruit. Moise fu pe de o parte unul din elita Egyptului, sapientissim cu erudiția, altissimu prin crescerea sa, iar pe de alta descendent al lui Jacob quare terrassasse Forța.

Moise uccisse un curtesan din camarillă, un sbir al poliției, que maltracta pe naționalii sei, și fuisse nevoit a se refugia în deserturi, și a quere ospitalitate la Iothor, preot pôte al dogmelor lui Xakia sau Budha que se respândea în tötă Asia, neavënd scăpare în Indii, sau preot pôte al cultului primitiv.

Moise își meditò planul opt-deci de anni, și când vedù pe adevăratul Dumnezeu, nu l vedù în Forța, nu în elemente, nu în sòre, nu în stelle, ci în lumina que eșia dintr'un rugu, lumină suavă que luminédă fără a arde sau a consuma, lumină dătătoare de viață que viață în tôte și ênsuși într'un mărăcine de rugu.

Moise când se returnò în Egypt propaganda eră făcută de ai sei, societățile secrete încinsesserò tot Egyptul : toți desmosteniții din tôte gințile eră cu densus, Hebrei, Egypteni, Arabi din alte sementii.

Doè milliòne cinci sute de mii eră cu densus și il așteptă muscânduși unghiile.

El se presentò în aintea lui Pharaon în numele adevăratei Divinități cã o altă divinitate.

Intr'o nôpte toți filii primogeniți, toți moștenitorii privelegiurilor Egyptului furò ucisi. Angelul exterminator sdrobì tôte capetele hydroi.

Toiagul în mână, sacul în spinare, și drum din cetatea păcatului, drum din lumea vechie, drum spre o societate nouă.

El nu vorbià mult, el făcea mult, limba-giul lui eră semnele; și semnele lui eră elementele, catastrophele, plagele Egyptului pentru despoți; Marea, uraganele, norii, fulgerele, tunetele, apele vii, apele mórte.

Drum către terra promisă, către societatea model, și drum prin marea roșia. — Prin unde de sânge trece Revoluția.

Pharaon vine! treci mai currënd, Israele, quò te înghit undele, sau remâi tot în cetatea păcatului; în lumea vechie nu te așteptă de cât servitutea.

Popolul alles trece, și Moise și ai săi în urma lui; și aquesta, cum ajunge dincolo în deșert, tace, și țintă se duce la templul lui Baal Typhon que se ardică pe un promontoriu în deșert.

La templul Dracului lui Pharaon, la templu patronului și tipului anticu al Revoluționarilor; și din pragul aquestui templu, drept în picior, cu brațele încrucigate pe pept, cu degetul quel mare al dreptei la gură, mut ca statua tacerii, contêmplă cum se innecă tötă autoritatea falsă, tötă forța pharaonică: carre de gurră, cal și cãllăreț dispărurò cã plumbul în apele vehemenți.

Hymnul apoi : «Să cântăm Domnului, quoci prin victorie s'a glorificat!

«Repeđit'a urgia sa și 'i a devorat cã paille.

«La sufflare narilor mâniei salle despărtitu-s'au apele și 'i au accoperit pe densusii, etc.»

— Quine însè este Domnul aquella?

— Numele lui este ineffabil, gura omului să nu l prophane, el este *Quel que este*. El nu è deu, este *Ființă*, Viața viețelor.

Tot que este, este Adevăr, tot que nu este, este Minciune; Păgani, nu profanați numele adevărului prin errorile vòstre.

— Dar que este aquest Adevăr, aqueastă Ființă?

— Ascultă l cum singur își dă definiția:

«Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău quare te-a exdus din casa Servituții.

«Să nu ai Dumnezeii (1) afară de mine.»

— N'audiți, Sclavilor, quă aqwest Domnu Dumnezeu este Libertatea libertăților? și quă alt Dumnezeu nu e de quāt Libertatea?

Moyse în cer nu vede Revoluția că Ce-crope, el vede Libertatea, vede Spiritul liber, atot bun și atot potent, Spiritul que mântuie sclavi din Servitute, Spiritul, que plană peste elemente.

Revoluția nu è în ceru, ci un arhangel al aqwestui Spirit pe pământ quare apprinde inimelmele quellor que cu mâna înaltă să scólă să scuture jugul.

PERIODUL AL DOILEA.

I.

Unde è materie nu è de quāt Forța, unde este spirit acolo este Putere.

Unde predomină materia, acolo predomină forța, și prin urmare dreptul quellui mai tare fără datorii.

Unde predomină Spiritul, acolo predomină Puterea, și prin urmare dreptul quellui mai debil.

Doctrinile Indiilor, Egyptului eră basate pe forță, tôte divinitățile eră Forțe, Elemente, Materie. Dogmele religiöse, credințele insinuate popolilor nu serviau de quāt spre consolidarea sau perpetuarea despotismului.

Umanitatea eră stătută de sufferințe și de dureri; Omul ânsè avea instinctul sinelui, fiă-quare simțiă quă este într'ênsul un Eu, și aquel *eu* cugetă, și aquel *eu* are o origine cu totul distinsă de a Materiei; și după atâția secolii aquel *Eu* a cătat să proteste o dată.

Quând omul protestò în cetăți, a cătat să cadă victimă atât a despoților quāt și a sclavilor. — Despoții prin sclavi și au terrasat adversarii.

(1) Deu în limba hebraică însemnează potent, domnu, stăpân, ciociu.

Quând atâția Promethei, se încercară a arătă retăciților adevărul, orbilor lumina, creirilor și inimelor înghiețate a le comunică căldura vieței și sciința, Promotheii fură condamnați ca furi de quelle divine, că furi ai focului din cer, și condamnați a li se ródé ficății de vulturi.

A fi condamnat la mórte, a murì nu este nimicu, quând móre quine-va împecat cu consciința.

Pentru liberatori se inventò alt chin, cu chinul morții și tortura remușcării, *eatò cum*:

A se perverti cui-vă consciința, a se faconă mintea omului ast-fel în quāt să *crédă* quă comitte răul quând facee binele; a'l facee să nu *cuteđe* nici o dată, a facee binele, quă va trece de fur de quelle divine, de apostat; aqueasta va să *dică* a face din consciința, o remușcare, și aqueastă remușcare este Vulturul que de viu ródé ficății cui-va.

Mulți au sacrificat viața cu bucurie; a și sacrifică ânsè din preună cu viața și onórea, aqueasta este heroismul heroismilor, egal cu Puterea Divinității. — Un Prometheu născut fără scutece în iesle avú aqueastă putere; se decisse a murì pe lemnu, între doi lădri. Vulturul Remușcării de *Ellu* nu se apropiò.

Atâția și atâția secolii, dogma quă *Omul* este după imaginea divinității fu persecutată prin tôte cetățile, prin tôte societățile umane că o profanațiò, și nu se putea professà de quāt pîntre popolii nomađi.

Homul cătă să fiă *Huma*, vierme; sacerdotelmele numai era quevã, și despoții numai eră filii și delegații divinităților.

Arburele Sciinței eră condamnat de dogmele Indiilor și alle Egyptului, să și ascundă rădăcinile, să și le întinđă pînò în fundul Iadului, și de acole să și tragă suc. — «Cu mórte să mórã quine va gustà din fructelme lui.

Xakia în Indii, cu braçu'i Titanian smulse arburele sciinței, și discepolii lui transplantându'l în China, resturnò și dogma și

systema. Arburele Sciinței fu arătat, demonstrat quō își are rădăcinile în cer, și ramurile lui cad că nisce rađe pe pământ. — Quine gustă din fructele lui, ia viață nuoș și vede lumina vie. (1)

II.

Tot erà Materia și Forță, și fatalitate în Indii și în Egypt și în tótă Asia; pentru quō Spiritul și Puterea și voiea liberă nu erà recunoscute, n'aveau drept de cetate. — Equilibrul nu numai quō erà rupt, ci un termen erà cu totul annullat. Dogma unității materiei domnià în tótă inertia ei.

Primii rebeli, primii apostati cunoscuți în contra aquestei dogme fatali, furō Prometheu, Xakia, Moyses, Inachu, Cecrope, și Cadmu.

Moyse și Cadmul mai furarō și alt focu din cer și îl divulgarō vermilor, humelor, broșilor de ómeni. Divulgarō Alphabetul! Cum să nu turbede forța Pharaonilor antici și moderni?

Doē societăți nuoē modele se stabilirō în fine, una în Palestina în terra promisă, și alta în Hellada, China remasse izolată, necunoscută de lumea antică și pré pușin cunoscută de lumea modernă.

În Terra promisă fū recunoscut de Dumnezeu Liberatorul, sau libertatea Hehovah.

În Hellada Revoluționarul, Revolutia-Jupiter.

În Palestina, se stabilì o republică democratică federativă, pentru quō capul Statului Domnul - Libertatea domnià nevêđut în ceruri. «Să n'ai fie alți ștei» adiecō domni.

În Hellada, pentru quō Revoluționarul se dogmatise quō a fost șteu, puiu de șteu, se stabilirō regaturi, quarì pînō în fine se confederarō.

Șteul ânse mai avù frași și copii, și consângi divini; aquestia după dreptate cătă să fie egali, quōci Spiritul se manifestasse dejă și se agită că activ. În cer, prin dodecada

(1) Veđi Historia Universală, Tomul I.

șteilor se dogmatise o republică de ștei. Pe pământ, prin urmare, regatele au cătat neapărat să se transforme în republice aristocratice și federative.

Pentru quō credințele, idealurile que își facu ómenii despre cer, și le realisă pe pământ.

Moyse, qua să desființeđe temnițele și torturele, renegō, desființeđe mai ânțeu iadul. Hehovah al lui nu are rival, nu are adversariu. Moyses nu vorbesce nicăiri de Dracul, Dracul este o invenție sau o imitație a Regalității hereditare a lui Solomon.

Iadul, la Hebrei nu însemnă de quāt mórtea, întunerecul. Rêul pentru Moyses nu erà de quāt lipsa Binelui, adiecō sau rumperea echilibrului, între Activ și Passiv, sau dislocarea lor.

Sérpele passiv devine activ și amăgesce pe Femea; și Femea passivă devine activă și seduce pe Bărbat, — étō perderea Binelui, étō rêul în mythul lui.

Aquest mythu există dejă în tot orientul, Moyses nu puté face să'l uite ómenii. Omul erà dejă condamnat de mult la mórte de va gustă din fructele Arburelui Sciinței; narră dar și el aquest mythu; ânse afirmă quō Femea este destinată de a sfărîmă capul Sêrpelui; ea va civilisă sau mai bine va moralisă pe Omu.

Instituția carcerelor și a carneficilor nu fu cunoscută în Palestina pînō la Regalitate; pentru quō nu fu cunoscut nici Iadul nici Dracul.

Pentru criminali sau uccidetori, Moyses institui patru cetăți inviolabili de refugiu, sau penitanțiare. Acolo se refugia culpabilul; și statul fu scutit de a salaria carnefici.

Consângii uccisului singuri cu dorul lor avea dreptul de a pedepsi pe uccidetor, iar nu nisce judici salariați, cu tot sângele rece. Criminalul refugiat în cetățile de asyl, scăpau din mâna quelui cu dreptul de resbunare, după anni putea să fiă iertatu.

Crimă de lesa-maiestate nu este cunoscu-

tă în nua societate-model; Crima de lesă-divinitate eră foarte sever pedepsită, pentru quă era crima de lesă-Libertate.

In Moyses se vedu nisce reforme putem dice cu totul radicali. El o rumpe cu totul cu trecutul, nu numai în instituțiuni, ci și în termini sau denumiri.

La el sacrificatorii, servitorii altarului nu se mai dice hierophanți, hieriei, sacerdoti, adică sacri sau sânti, ci simplu cu un nume historicu de leviți, după numele străbunului lor, că toate quelle-lalte sementii.

In limbagiul lui nu se mai aud vorbele de miracole sau minuni, ci *semne*, symboluri;

Mythul, fabula, allegoria, după Moyses se dice Avelatiō, Apocalypse.

Termenii de auguri, devini, ghicitori, que presupun fraudă, ciarlataie, fură aboliți. Quei quari vedu bine, basați pe experiință, pe adevăr, pe sciință, fură numiți *vedători*, *oratori publici*, *propheți*, adică predicatori, (prophet, predicator va să dice: *phao dico*, și *pro* sau *pre*, predieu, predicator).

Tot que se dicea deu în Egypt și în totă Asia pentru Moyses însemnă materie, forță brutale, forță fatale, ciocoiu cummu ammu dice noi, despot.

Moyses făcu și mai mult: nimicu nu mai narrō despre datinele și costumele Egyptului, qua să nuși mai adducă a minte posteritate de dēsele. — Que bine ar fi fost daqua Evangelistii n'ar mai fi descriis datinele și hypocrisia Phariseilor! Călugerii chrestini n'ar fi avut pe quine imită. Quel puțin ar fi inventat alt quevă. —

III.

Reformele aqnestea radicali, nu se ved în Hellada; pentru quă Inachu, Cecrope și Cadmu vin pe terrēmul ei cu toate tradițiunile, preținerile și prejudiciurile Egyptului și Phœniciei.

Vin cu toți deii păgânătății, cu toate inegalitățile sau inferioritățile deilor subalterni, cu toți filii de dei sau semi-deii lor. Un om

de rōnd s'ar fi considerat de ereticu, de apostat, de ar fi cutedat a dice quă este egal unui Cecropide, unui Heraclide, unui Achile, unor descendenți ai lui Castor și Poluce.

Ōmenii de rōnd que aveă sânge prin vine nu putea în Hellada fi egali heroilor, principii lor avea ichor, adică mai mult de quāt ambrosie divină quare circulă prin vinele lor.

Sacerdotiții Helladei nu eră nisce cetățeni de rōnd însărcinați cu depositul legii că leviții lui Israel, ci nisce favoriți ai deilor, nisce mișlocitori între ōmeni și dei. *Ei legitimă filii bastardi*; ei adeveriă cum au născut Danaele și Ledele.

Hellada nu fu de quāt Egyptul resturnat cu aquelleași elemente; Palestina fu Egyptul denegat, abandonat cu totul.

Palestina însă fu plină de filii sclavilor din Egypt, idei nuă cu totul nalte și divine, altoite în tulpină vechie. — Hellada fusse plina de vechi Peslaci, de vechi protestatori, de un fel de Barbari că Gothii, Ostrogothii, Normandii, Francii Europei, stirpe incultă dar vigurosă, dar necorruptă, nepervertită, câmpu priimitor de ori-que sēmēnță.

In Palestina conducea un Moyses, un Josuē al lui Navi, quāți-va pontefici succesivi și judici, și în fine foarte rari quāți-va propheți protestatori que ajungea a fi condamnați la mōrte.

In Hellada din contra eră o stirpe de ōmeni, toți capabili de a deveni Moysi, și Josuē, și propheți, toți capabili d'a se armă cu jungiul lui Aod și al lui Iehojadā.

Aquestor popoli fu de ajuns a li se înrădăcina credința, quă quel mai mare deu, domnu al cerului și al pământului este Revoluția, quă fructele Sapienței sau Sciinței nu sunt prohibite, ci quă Sciința este filia seprevergine născută din crescutul Divinității supreme, Le fu de ajuns să scie quă în cer este republică.

Prin aqweste principe mintea ōmenilor naturei își luō avēntul spre a domtă și cultivă materia.

Și de unde în Palestina, cu nisce popoli de sclavi, Republica democratică degeneră în monarchie absolută, în judaismu, pharisaismu, contra tutulor protestațiunilor deponitarilor Legii; în Grecia regalitățile cătarō să facă locu pînă în fine Republicelor democratice și federative. — Credințele pînă în fine adducu la fapte.

Forța Materiei cătō să cédă înainte Puterii Spiritului. Divinitățile monstruoase alle Egyptului luarō forme umane.

Forța stâncelor de pētră, forța metalurilor cătō a se mlădiă sub puterea Spiritului împrumutată daltei artiștilor.

Și fiind quō Spiritul este charitabil, delicat, curtes, spiritul înnobilō materia, îi dete formele quelle mai delicate, quelle mai perfecte. Gustul deveni un cult.

Brotul ardicō capul în sus și deveni *anthropu*. Puterea gustului, Frumosului, sublimului învinse sau convinse forța Materiei. Artele, Sciințele furō diviniasate, avurō altare; virtutea, deveni virtute, cultul pentru Libertate ardicō la rangul de ȕei pe toți apărătorii patriei, pe toți tyranoctonii, și o minune! regicidul fu înălțat la rangul de ȕei!

Singură credința quō Dumneȕeu è Revoluția, singură aqueastă credință, produsse Seloni și Liȕurgi, Harmodii și Aristogitoni, Leonidi și Themistocli cu soldații lor, Aristidii și Timoleoni;

Homeri, Pindari, Saphe, Eschili, Sophocli și Euripidi;

Erodoți, Thucididi și Xenophonți;

Isoerați și Demostheni;

Pythagori, Socrati, Aristoteli și Platoni;

Apeli și Phidii.

Pînă quând mai există timpul, pînă quând mai este un mâine tot mai è un progres; și fără mișcare, fără naintare, fără reforme salutarii, fără Revoluțiō nu è progres.

Primeniți-vē, primeniți-vē, ômeni, quō almintrelea vē împuțiți de necurăție și de lângōre. Primeniți domnitorii qua să nu devii tyranni.

Forța materiei singură è o besniță fatală, o durdă que strivesce și distruge cu greuta-tea. Numai agera Putere a Spiritului, o pōte dirige și utilisă.

IV.

În Palestina multul èră materie passivă, ômeni învechiți în rellele Egyptului, filii și nepoții aqestora cu aquelleași înclinări și datine, cu aquelleași errorii; și intelligința Spiritului èră între puçini. Sclavul innoranței èră o regulă generale; omul liber cu min-tea și cu inima èră o excepțiō.

În Hellada din contra, multul èră omul a naturei, descindent de protestatori în grămade de emigrați, multul èră liber; și puçinul conservō errorile și prejudiciile Egyptului; Semiȕeii, Heraclidii prin urmare au cātāt să dispară. Servitutea fu o excepțiō.

În Palestina selavii nu puturō fără stăpân și pînă în fine quērurō un Rege. Mai marele preot le dette în fine un rege; le spusse ânsē quō nu è grația lui Dumneȕeu, ci pedēpsa, biciul lui pentru quērerea și faptele lor. — Eată originea regalității pentru chrestini que sunt continuătorii Mosaismului, — Regele è flagellul, iar nu voiea și cu atât mai puçin grația quellui que mântue din casa servituții.

Sclavii abdicarō și la dreptul de alleggere. Le-au fost mult quō au și alles pe Saul și pe David. Israel deveni Iudeu sau Judan, adicō partisan al dynastiei lui Iuda :

Doē semenții întemeiarō o dynastie. Solomon quā să pōtă domni, se încercō a întrodouce idolatria, adorația Materiei sau a Forței; neputēnd ânsē a o stabili, întrodusse dogma Binelui și a Rēului, dette, dupdoctrinerele Persei și alle Egyptului, lui Dumōneȕeu un adversariu, inventō pe Satan, cu alte cuvinte întrodusse pharaonismul; renoi pe Osiris și pe Typhon; prin Sabaoth al lui și prin Satan.

Decesemenții protestarō, și se despărțirō în Stat separat în quare se mai conservarō legile

lui Moise. Iudeii prefăcură aqweste legi din verset în verset quă să și pôtă legitimă abuserile și privilegele, și éttö doë versiuni de Biblie, a Iudeilor Hebraica, și a Israelitilor, dintre quari furö și quei șepte-deci, que o tradusserö sub Ptolomei în hellenesce.

Din desbinarea în Iudei sau Judani și Israeliti, urmarö servitute în Babylonia, doctrine antiliberali datine și credințe anti-mosaice adduse din cetatea Confusiunii; aristocrație de nascere, pharisaisu, servilismu înaintea successorilor pharaonismului, Persilor, Ptolomeilor, Cesarilor, catastrophe, dissoluție.

Și printre aqweste, protestațiuni perpetue din partea conservatorilor de libertăți, de doctrine salutarie, de heroismu, protestațiuni și aspirațiuni nalte și nobili alle prophetilor, heroismu de Iudithe, de Macabei.

Micul, meschinul, hidosul, servilul în genere, și marele, frumosul, și liberalul în excepiö.

Cu tôte aqweste pharaonismul de ori unde erä, de ori unde se adoptö, de ori-quari successor al lui, pharaonismul avea ochii puși pe aqweste doë terre, pe aqweste doë cuiburi unde Spiritul se agitä să domölle materia, să stabile equilibrul între Forță și Putere. Grecia și Palestina sta în ochii Pharaonismului.

Și cu Grecia împreună am uitat să spunem quö mergea în parallel și Roma republicană, pentru quö avea tot credințele Helladei. Deul ei erä tot Jupiter, töt Revoluția, cu differință numai quö originea Hellenilor erä din emigrați protestatori, și a Romanilor de principi că Enea și de tälhari că Romulu și consorti.

Pharaonismul transplantat în Persia nu lăsö repaos Palestinei și Helladei.

Pharaonismul imitat de Philippu și Alexandru nu lassö repaos Helladei și Palestinei.

Rennoit prin Ptolomei, corrupe de tot Palestina și Grecia;

Altoit în Roma prin mysterele și cultul Isidei, întemeiat de Cesar și August, numai dette pace, nici nu mai lăsö viață nici Palestinei, nici Helladei, ca și Republicei Romei. Tiberii, și quei-lalți Cesari, successori adevërați ai Pharaonilor împlinirö restul.

Pharaonismul nu și săturö turbarea de quät quând distrusse republica Romei și redusse terrele libertății Palestina și Hellada în provinții alle imperiului păgân, qua să nu ăicem român; pentru quö tot mai erä un mare număr de republicani, que devenirö primi martyri ai Christianismului.

Un singur despöt, pharaon divinizat în Roma, Proconsoli în Palestina și Hellada sub nume de Achaia.

PERIODUL AL TREILEA.

I.

Hellada änsö prin Socratii și Platonii sei, aflaserö cuvëntul Logos; și Propheții Palestinii, veđetorii ei îl veđusserö mai din ainte și aspirasserö la avenimentul lui.

Cuvëntul este principul tutulor legilor eterne alle naturei materiali și naturei spirituale. — Cuvëntul erä la Dumneđeu, și Dumneđeu este Cuvëntul. —

Cuvëntul este focarul tutulor schinteieler divine alle rațiunii universali repărțite cu justiție și economie divină peste tot que viađă.

Cuvëntul este expressia intelliginței Spiritului, și cu quät predomină materia și prin urmare Forța, cu atâta puterea Cuvëntului se împuținează. — Unde este exclusivamente materia acolo cuvëntul dispere cu totul.

Tot omul își are partea sa, schintea de cuvënt.

Omul corrupt n'ascultă de cuvënt.

Omul pervertit nu numai n'ascultă, dar nici nu scie de cuvënt.

Unde societatea este corruptă și pervertită, unde, dupö ăisa profetului n'a mai ramas pînö la unul, unde toți s'au abätut, toți împreună s'au înreutătit; unde n'a mai re-

mas nici cât să pui degetul de sănetos pe corpul colectiv al societății; acolo que se făcu atâtea miliarde de schinteie ale Cuvântului universal ?

Tóte aquelle schinteie, qua să șicem așa, se retragu și se adună că într'un focar într'un singur individ. El singur cugetă și raționă cât toți. Și aquel mare phenomen se numesce *incarnarea Cuvântului*.

De aqueea pretutindeni unde sunt mari vișuri într'o societate, acolo d'allătore cu dênsele sunt și mari virtuți în alte individe, spre a nu se rumpe echilibrul.

Varii și multe geniuri se vëdu în societatea antică a Helladei; Virtute însê mare la un locu nu se vede de cât în Socrate când se *corrumpe societatea hellenă*.

Și fiind quô nici o societate nu se degradasse nici se corupsesse ca în Palestina devenită Iudee, aquí incarnația Cuvântului după tóte legile eterne câtò a'și avé locul spre mântuirea umanității. Acolo corupția erà mai mare, acolo și tradițiunile, credințele despre avenimentul unui Redemptor, unui Liberator erà înrădăcinate.

Omul cădut s'a fost numit Adam după tradițiunile abramiene, Omul regenerator, Cuvântul incarnat a cătat a fi numit Adam quel nuou. Omul prin om a cătat să fiă regenerator; pentru quô s'a vëdut quô instrumentul quel mai perfect al Spiritului prin quare își operă progresele salle este Omul.

Pharaonismul roman al Cesarilor își avea originea în pharaonismul Egyptului, tot adicò acolo unde că o protestațiò și principele Libertății își avurò începutul și se transplantaserò în Hellada și Italia, precum și în Palestina.

Cuvântul, recunoscut de helleni, vëdut de veșătorii Palestinei, se incarnò în Bethleem, dela Spiritul quel mai curat și sânt, din sînul verginității, și se născu în presepiu că ultimul din proletari, spre a realță și regenerà umanitatea dela picióre, dela părțile ei quelle mai suffrinde și mai abjecte.

Sus umanitate! Dumneșeu este omu, și omul è Dumneșeu; sus Selavule! ungere s'a pus pe capul têu, și te-ai sacrat preot și rege tot de o dată; Cuvântul eternu, Cuvântul Demiurgu își recunósce persóna de sacrá și inviolabilé.

Toți filii Laborii și ai Durerii, toți pescarii și desmosteniții, veniți la dênsul, sus la Golgotha și de acolo la victoriă; spargeți porțile temnițelor, quôci Domnul vostru a spart porțile Iadului.

Luați cu toții Spirit sânt și în tóte limbele spuneti pînò la marginile lumii nuvela quea bună.

Quăți sunteți orbi, deschideți ochii la lumină și la puterea Cuvântului, și vedeți quô nu mai puteți fi sclavi, averea altuia.

Quăți sunteți surși: audiți o dată quô Dumneșeu-Libertatea este Dumneșeu Cuvântul.

Quăți sunteți muți, quăți aveți gura astupată de callușul Cesarului, nuoului Pharaon, destupați-vê gurile, deslegați-vê limbele, și strigați de pe accoperișele caselor quô sunteți toți liberi, preoți și Filii ai lui Damneșeu, frați în Cuvânt și în torturele Crucii.

Popole-Lazar, scólă din gunoiu, scólă ênsuși din mormânt și ia'ți drepturile, locul têu la sórele Dreptății.

Ecclesie prostituată, Ecclesie-Magdalină, que își desveliai carmenii numai înaintea quellor tari și avuți, que își prodigai profumele pe capul Cesarului și Phariseilor, alle quării cugetări erà numai pentru desfătarea domnilor lumii;

Ecclesie prostituată, depositara *Legii*, vino'ți în sine, Magdalino, ascultă Cuvântul, mult ai iubit, mult ți se vor iertà peccatele. Popolul-Lazar, fratele têu, nu mai jace în gunoiu, nu mai è mort; a scuturat de pe dênsul lînțoliul.

Myrul têu, de unde erà pentru capul Regilor și Preoților, varsă'l tot pe piciórele Filiiului Omului, pe piciórele umanității, peste popol que supportă tóte greutățile.

Perii capului t u, t te cugetările adic  que esu din capul t u, vi  t te  i accopere a queste picior , aquest popol îngreuiat de at tea sarcine; Cuget , cuget , Magdalino - Ecclesie, cuget  numai la popol pînă se va ridică, cresce'l  i f i educa ia.

Magdalino reintregit , de unde ai fost curvă  i rufian  Domnilor, de a i înainte esci Mireasă, Uxor, cons rt  legitimă a Cuv ntului.

Popole, myrul tot pînă la ultima picătură este pe capul t u, mort ai fost  i ai înviat, şi ai înviat chri tu, adic  uns preot  i rege, persóna ta este sacr .

Ca preot singur ai dreptul, fără intervenirea nimului, a te rugă lui Dumneșu în spirit  i în adev r în tot locul  i în tot timpul. Nu localis  Divinitatea  n Ierusalem.

Omule n ou, după cum este sacr  persóna ta, a a este  i a appr pelui t u.

Prin urmare iubesc pe appr pele ca în-su i pe sine' i.

Que nu' i place să' i fac  altul, nu facee nici tu altuia.

Queea que' i place să' i fac  altul, f   i tu altuia.

A iubi pe quei que te iubescu, o facu  i p g nii.

Tu iubesc  i pe quei que te urrescu, doresce repentirea  i îndreptarea lor, binele lor, pentru qu  în îndreptare comună, în binele comun stă  i binele t u.

Eat  împlinirea,  t  continuarea Legii.

II.

Ideele, doctrinele nuo , protestațiunile, tot progresul moral e it din sinul Egyptului nu' i putusser  afl  locu nici în Egypt, nici ori unde doctrinele  i systema pharaonismului se  ntemeiasse.

Inachu  i Cecrope le dusser  la descenden ii emigraților Pelasgi, la filii Naturei.

Moyse le dusse din preun  cu un popol învechit în servitute, în mișlocul desertului,  i de acolo succesorul s u, în t rra promisă.

Que este în material aqueea este  i în spi-

ritual, pentru qu  Spiritul, am  is qu  este correlativ  i paralel cu Materia.

Frun a de calitate bună n'are viitor, n'are via  în trunchiul învechit  i vermulos.

Progresul, doctrinele salutarii e ite dintr'un popol în elita lui de  meni, n'au viitor, n'au via . nu pot av  drept de cetate în aquellași popol.

 ncarnarea Cuv ntului se operă în Palestina pentru qu  acolo er   i tra i iunile, doctrinele lui Moyse, conservate, înaintate, propagate prin Prophe i.

Primii Chrestini se recutar  din elita Israeliiilor, adversarilor continuatori ai Mo-saismului. Iudeii sau Judanii, nu putea fi ap i spre a adopt  nisee principe  i doctrine que le renegasser  *dej  de mult  i în quar* nu' i ved  de qu t perderea intereselor  i predominării lor asupra popolului.

Pe qu nd Pharaonismul Cesarilor dup  que redusse în provinție romană Hellada  ntr g , redusse în ruine  i Ierusalem,  i credea qu  libertatea s'a stins pretutindenii ca  i în t t  Italia, din aquelle ruine alle Ierusalem, din aquelle familii fugare de Judani  i de Israelii, e ir   i qu te-va familie de Chrestini que se risipiră în Asia mică, în Grecia  i ajunser  p n  în cetatea Cesarilor.

Priimi que venir  la Christianismu fur  Grecii platonieni que cunoscea de cuv nt de Logos, parte mare din stoici at t Greci qu t  i Rom ni, restul republicanilor din Roma  i din Italia, toți sclavii, toți desmo teni ii, t te victimele imperialismului, pharaonismului Cesarilor  i patricienilor.

Cu qu t se întinseră  i se  mmul ir  Chrestinii, cu at t  ncepur  a devini redutabili  menilor Forței, lumi vechi  i p g ne. Patricienii, comercia ii, toți precupeții de corpuri  i de sufflete umane, toți c m tarii, proprietarii de sclavi, toți agen ii  i sbirii forței, despotismului universal, de teptar  prepusurile Cesarilor,  i  ncepur  a persecut  pe Chrestini din tot imperiul că pe nisee

inemici ai ordinii, că pe nisce destructori ai tuturor basilor pe quare se întemeiă societatea.

III.

Spre a'și facee quine-va o idee de societatea română, se cuvine a'și facee alt studiu special. In quâte-va linii vom arătã aquí quâte-va puncturi principali.

Sub imperiu Cesarul, imperatorul erã Dumnezeu; callul imperatorului ênsuși erã adesea divinizat. Concubina Cesarului erã o divinitate, junele que ar fi avut onôrea de a fi răpit că un Gaimede în regiunile etheriene de Cesarul-Jupiter, a doa ȕi avea altare din partea cetății întregi.

Liberații favoriți ai Patricienilor, tótã partea comerciantã traficã cu vëndare și cum-părătoare de ômeni.

Patricienele, curtesanele, auđind quô bãile în sânge uman țin pellea fragedã și frescã, și facu fața frumôsã, înjungia pe tótã ȕioa ômeni cumpărăți și în sângele lor próspect își făcea bãile.

Precupeții de corpuri și de șufflete umane cumperã dela căpitani que se întoreea dela rebel, ômeni de sciințe și de arte, captivați din cetățile învinse, Retori, philosophi, mathematici, artisti. Cu dênșii formã collegiuri de băeți și de fete cumpărate, învêța pe unii sciințe și arte, și îi vindea că bărbați instruiți cu prețuri fórte scumpe; din fetele instruite, stabilia case de prostituțiô, făcea actrice, istriône.

Prin sclavi arhitecti se construia edificurile colosali, punți, monumente. Apollodor arhitectul que a construit puntea lui Trajan a fost un sclavu, instruit și educat ast-fel.

Aritisanii și meseriași, era mai toți sclavi; ômeni, geniuri, că Talma, ca Paganini, în aquei timpi ar fi fost nisce sclavi, sau nisce istrioni; ômenii că Franclin, că Aragò, că Michel angel și Raphael, că Rosini și Mozart ar fi fost nisce sclavi.

Ômeni că eu quare scriu, că voi quât më

citiți am fi fost mai réu de quât sclavii, am fi fost nisce liberați. — Liberații era mai réi de quât laquei ciocii.

Hei bine ômeni că quei enumerați, cum suntem toți Românii și cum am fost în tot-d'auna fãrò a fi patricieni din nascere; alergau firesce a îmbrãcișa dogmele și credințele salutarie alle primilor chrestini. Quôci adesea sclavul din societatea română, era archiereu în societatea secretã a Chrestinilor.

Acolo aflã, egalitatea, înfrățirea, acolo ungerea prin baptesmã, acolo ajutorul reciprocu, acolo consolația, tôte virtuțile lumii antice, și mai mult de quât tôte, o virtute nouã, cunoscutã pînò atunci, Charitatea.

Virtuțile stoice erã o umbrã pe lûngò virtuțile chrestine; heroismul Grecilor și Românilor nu se putea comparã pe lûngò heroismul martirilor chrestini. Dela tatã pînò la pruncu, dela bărbatul quel mai vîguros pînò la muma quea mai căldurosã și pînò la verginea quea mai timidã întrecea tot heroismul anticu.

Curagiul și pațiența martirilor punea în admirațiô și uimire și pe ênsuși carneficii lor, que lepêda instrumentele torturei și alergã să mórã și ei așã de frumos, invocând numele quellui crucificat pentru mântuirea sclavilor Cesarismului, sclavilor Păcatului.

Primele persecuțiuni alle Israelitiilor crestinați furò numai în Palestina dela Judani. Autoritățile romane erã indiferinți la incriminările Judanilor, quôci nu considerã chrestianismul de quât ca o sectã din Judeea.

In primul secol, avurò timp chrestinii a se înmulți și organisa sub indiferința Imperiului.

Dela Domitian înquã, doctrinele lor și numărul lor începurò a ênsufflã prepus despotismului.

Unspredece mari și officiali persecuțiuni avurò în tot imperiul.

Rêul Chrestianismului tot veni dela pharaonismul Romei, Sântul Ioan Philosophul și Evangelistul, ne descrie sub velul Apoca-

lypsii totă corupția Romei desnervate, noei Babylonie, și prevede toate persecuțiunile din partea acestei Prostituate que stând pe hydra cu șapte capete, sôrbe din cupa de aur sângele uman și se îmbată de sânge uman.

Sântul Ioan uită, qua să ȋicu așa, rellele Romei Cesarilor quând prevede rellele que au să viiă peste societatea sa Ecclesia Chrestinilor dela Roma papală, și atunci Prostituatei îi dă numele quel mai teribil, quel mai blestemat, numele de 666. (1)

IV.

Pe la începutul secolului IV Chrestinii eră dejă întinși în toate părțile imperiului, în toate ramurile guvernului.

Păgânismul eră desnervat, batjocorit de sceptici că Lucian, și ênsuși de imperatori que își numiă caii membrii ai synodului sau congregațiuni sacerdoțiului păgân.

Numai in chrestini se vedea suc de viață physică și morală, apathia stoică, pațiența quea mai exemplară, probitatea, blândetea, charitatea, solidaritatea visată de Israel, heroismul, toate virtuțile în fine addusse la perfecțiō. Viitorul eră al Chrestinilor, al Omului nou, peste lumea vechie que stă să cadă în ruine.

In administrațiō și in tribunale, chrestinii eră quei mai integri și mai drepți.

In armată, chrestinii eră quei mai fideli și mai heroi, pentru quō cu toții, la ori que împregiurare, eră închinați Crucii, adicō morții quellei mai cumplite.

Constantin que aspiră la thron, vĕdū în Chrestini un mare element de speculațiō, și deveni protectorul lor qua să fiă susținut și înălțat de dênșii.

Prin Chrestini Constantin se sui la imperiu, și nu vĕdū securitate de quāt în părțile Orientului, unde Dacia dejă eră totă chrestină, și în Hellada și Asia mică păgânismul scădusse cu totul.

Iși mutō residința în Byzanțiu, numin-

(1) Que însemneadă *latinos*, după sântul Irineu. Vĕdĭ nota aquestui număr.

du'l Constantinople și Roma nouă, Roma chrestină.

Crestinii, ardicĕnd Crucea în locul acquilei assupra stindardelor, cređurō quō Chrestinismul a triumphat. Anșĕ vai! da aquì înainte începe adevĕrata și seriōsa reacțiō; adicō idolatria mascată, parodia Chrestinismului.

Acō mai din ainte, papii Romei, vĕdĕnd desnervarea și corupția Romanilor, începusserō a aspiră la dominația peste spiritul umanității. Historia Ecclesiei vorbesce de Papa Stephan I pe quari mai mulți arhieriei îl declară de Antichristu.

Eugene Sue vorbesce în *Mysterele Popolului*, de Titricu agentul lui Stephan I în Gallii, și desvĕlue planurile Romei papale. Aquest Titricu se făcusse chrestin, cu condițiō dela Papa Stephan de a'l ajutā să viiă la Imperiu și a realisā planurile salle anti-christiane. (1)

Quine ne assicură quō Constantin n'avū assemenea tentațiuni, sau quō ambiția lui nu le-a căutat, cum se ȋice cu luminarea, quând faptele lui învedereadă o reacțiō și o parodie totale a Christianismului?

V.

Aquì este timpul de a vorbi quō una estē Christianismul ca doctrină, ca un întregu de dogmē salutarie că **Lege** sau **Religiō**, și alta este Ecclesia.

Ecclesia, după unii va să ȋică adunare că și synagogă que în adevĕr va să ȋică adunare. După cum se vede ânșĕ în primul secol, Ecclesia va să ȋică societate, adicō toți chrestini quâți se află într'o cetate ôre-quare, cu toții la un locu formă o ecclesie, o congregațiō; și prin urmare și locul lor de adunare în quare se concertă despre alle comune și se rugă lui Dumneđeu. Ecclesia nu eră templu.

Ecclesiele, pînă la Constantin pe nicăiri n'avea drept de cetate, de quāt numai în Dacia quare se emancipasse de Roma păgână

(1) Vĕdĭ *Mysterele Popolului*, Vol. VI și VII.

și imperială încă dela Aurelian; și pînă quând fură persecutate eră constituite în totă curăția și simplitatea lor de Apostoli.

Dela Constantin Ecclesiele tóte sau tóte congregațiunile or comunitățile de Chrestini, au căutat să deviiă o singură societate sau *ecumenică* adică universale și febră, la quare dela început aspiră tóte remăind fiă-quare ecclesia sau coprins autocephalē adică de sine. (1)

În synodul dela Nicea unde presidă Constantin (să luăm bine a minte, unde presidă Cesarul Constantin) acolo se și constitui *una sanctă catholică* (2) (citesce ecumenica sau synodică pe romănesce) și apostolică Ecclesie.

De aquí înainte Ecclesia deveni oficială; și *instituțiunile*, hiercharchia, regulele cum să se administre societatea chrestină, drepturile și datoriele ei se numiră Ecclesie.

Alta fu ecclesia primitivă instituită de Apostoli, și alta Ecclesia oficială.

Ecclesia primitivă fu numită Mirésa lui Christ și prin urmare Mater a Chrestinilor. Spiritul que viă într'ensă eră sufletul marelui corp collectivu al Chrestinătății. Ecclesia primitivă eră schóla și focarul progresului. Tóte ilustrațiunile secolului se addunaseră în sînul ei. Lumea vechie eră retrogradă, staționară, păgână; tot progresul se operă în Ecclesie;

Que se făcū cu Ecclesia oficiale?

Ecclesia oficiale deveni Concubina Cesarului; fu tótă la comandele și la capriciurile lui; vitrigă a Chrestinilor, nu mai eugetō de quāt cā tóte concubinele la toeletta sa, la hierarchia sa, la drepturi fără datorii.

Lăcomia o făcū să nu mai învite popoul de quāt la pațiență, la sufferințe, la privațiuni, la lepădare de tóte bunurile de pe pămēt. Nuvella quea bună, que se tot da de trei sute de ani, nu mai fu pentru viața aqueasta, ci după mórte în ceru.

Și Iadul păgănilor pe quare îl sdrobisse

(1) Veđi Instituțiunile Romaniei.

(2) Catholicismul d'attunci dată.

Christu Redemptorul umanității întregē, Ecclesia oficială iar îl reînființō pentru tóte cuvintele vechiului Pharaonismu.

Christu venisse qua să annunțe un sempreternu an al Domnului, adică să distrugă tóte carcerile, tóte închisorile de datorii, tóte constrîngerile corpului. Cum putea Cesarul și cămētarii fără aquestea? — Ecclesia reînființō iadul qua să legitime pușcările, și torturele.

Papii, prelații făcurō pact cu Cesarul, și đisserō popolilor :

«Fericiti quei săraci de duh sau de minte.1)

«Fericiti quei que plâng (fără să le mai promitā vre o consolațiō de quāt după mórte).

«Dați-ne, o popoli, tóte averile, tóte pămēturile, tot que aveți a lăssā copiilor voștri, tot que este pre pămēt să fiă al Cesarului și al nostru, al patricienilor, și mai tārđiu al principilor și Baronilor. (dela dēnșii apoi le luā tot ei, și quei despuiati de averile lor se allegea cu comorile din ceru.)

«Respectați dreptul păgān sau roman. Domnii să remāie cu sclavii lor, cu dreptul de viață și de mórte asupra lor; cămētarii cu camēta lor și cu dreptul de ași vinde pe debitorii lor; precupeții de corpurile și de sufletele umane fiā cu precupeția lor.

«Legea romană sau păgână să fiă legea vóstră pozitivă pe pămēt; Legea lui Christu să fiă o lege ideală, o utopie demnă de lumea queea laltă.»

Și Ecclesia oficială, Prelații țind limbagiul aquesta, făcurō și mai mult, sărutarō pulberea picioarelor Seninătății salle Cesarului; Cesarul le dette coróne imperiali (mitre) și tiare, mantii imperiali, titluri de pré sânti, pămēturi, sclavi, etc.

Ecclesia primitivă eră sufletul societății. Legea ei eră Pentateucul; și ea deveni garanția Legii, adică Relege.

Ecclesia oficiale fu ca sufletul que ese

(1) Una este τῶ πνεύματι orthodox și alta τοῦ πνεύματος catholieu; una este modesti, umili cu minte, și alta săraci de minte.

din corpu când se lăssò a se despărți de Stat.

Daqua Legea Statului erà dreptul roman, cum putea Legea lui Christu să fiã Relegea sau garanția aqestui drept păgân ?

Și daqua erà garanția aqestui drept barbar, cum mai putea fi Legea lui Christu ?

A despărți Ecclesia de Stat, a ñice : puterea Spirituale d'o parte și puterea timpurale de alta, este una cu a despărți sufletul de corpu. Și aqueastă absurditate, aqueastă violare que făcù să domine tot păgânismul tot idolatria, se numi marea deslegare a problemei soçiali.

Singurã Ecclesia federativã a Daciei, remasse credincioasă mireasă a lui Christu, constituitã dupò canónele Apostolilor; pentru quò se emancipasse de Roma păgãnã ancò dela Aurelian.

Nimicu nu fu d'amestecu între ea și Cesar.

Ea presidò neîncetat 17 secolì tóte corpurile legislative, qua Relegea să pótã garanți Legea;

Ea presidò la allegerea Domnilor.

Ea pinò astãði ne fu adevèratã Mater, iar nu vitrigã.

Ea ne conservò numele de Romani, quóci ne cultivò și ne conservò limba.

Ea singurã vorbește si se rógã lui Dumnezeu în limba fìliilor ei.

De când te-au batjocorit sbirii Cesariilor, o sãntã și prècurata nõstrã Mater ? De când Ponteficii tãi devenirò sclavii Desfrènaților ? De când noi fìlii tãi sufferim cu apathie martyriul tãu, despuierea ta ?

VI.

Ecclesia officialè și la Resãrit și mai vîrtos la Appus întronò și consolidò din nouou Pharaonismul și asservì Spiritul.

De unde Ecclesia lui Christu fu atãția secolì sanctuariul și focarul prògresului, Ecclesia officialè nu numai stette staționară, ei retrogradò în păgânismu. Tóte progresele de aqù înainte se operarò afarò din sînul ei, și ea le persecutò.

Spiritul lui Christ allungat din altar, se pusse peste laici, peste quei drepti cu inima.

De aqù apoi protestațiuni în tóte părțile.

Primele protestațiuni furò la Appus în contra lui Stephan I papa Romei din partea archiereilor. Și fiind quò Cesarul p'attunci n'avea nimicu d'amestieu cu Ecclesia, Stephan, neprotegiat de tyrannie, remasse cu numele de Antichristu.

Protestațiunile dela Resãrit furò învinse de fulgerile anathemelor Ecclesiei officiali protegiate de Cesar.

Primii protestatori ai Resãritului furò nevoiți a se refugia la Barbari, la Pãgãni. — Nestorienii allergarò la Arabi și indoctrinarò pe Mahomet a veni să proteste cu sabia în mână.

Cu sabia în mână să proclame egalitatea, cu mână înaltã să dea ómenilor quãte a fost pròmis Christu. Cuteğò să spuiã Popolilor quò el este Spiritul consolator que a pròmis Christu quò va trimite dupò dènsul.

Ansè vai ! Spirit consolator, spirit de libertate și egalitate propagat în stirpe arabã, în stirpe dejã fórte vechie; stirpe aptã spre a servi despotului, qua să pótã dominã cã tyran în huzur.

Frunđã de arbure delicios altoitã în tulpinã vechie și vermuloasă; vin nouou și generos, în butie vechie și dogitã, dupò expressia Evangeliului.

Islamismul nu făcù de quãt să arreste corupția în Byzantiu; a mântui Ecclesia de a deveni concubina Cesarului. Sultanii n'averò nimicu d'amestieu cu Ecclesia.

Islamismul cã o protestațiò armatã, încuragiò și sustinù tóte protestațiunile.

In Occident protestațiunile Valdesilor, și Albinesilor furò înecate în sãnge, si reduse în cenușã pe rugurile papilor.

Libertatea consciinței, din preunã cu A-belardii, Ioanni Husii, din preunã cu Hùghenoții, avurò millióne de martyri.

Annalele inquisițiunii facu lumea a se spãimèntã de torturele Papalitãții.

Luther și Calvin appar că Protestațiō incarnată și triumphătore, și liberă jumătate Europa de Pharaonismul papal.

Libertatea consciinței devine o dogmă mai în tōtă Germania, în Ungaria, în Elveția, în Anglittera, și mai târziu în America.

Aqueastă libertate a Minții, inventō Constituția și smulse vérga de fer din mâna absolutismului.

Și protestanții Europei tot-d'auna au sym-pathisat cu protestanții Asiei. Anglittera a susținut în tot-d'auna Turcia; de quâte ori au intrat Turcii în Austria papale, tot-d'auna s'au bucurat Ungurii și Germania Protestantă.

Revoluția religiōsă addusse Revoluția politică; pentru quō queea que crede omul, am mai dis'o, aqueea și realisă în faptele salle, în modul relațiunilor salle soțiali și politice.

Franța catholică, prin protestațiunile salle preferi a deveni sceptică și athee de quāt să remăie papistă; și quând vedū quō nu pōte alt-fel a se mântui de jugul pharaonic al dreptului dīvin, sperid lumea, sbucinō thronurile prin Protestația ei armată, prin Revoluția quea mare voiū să dīcu.

Jos cu thronul și cu altarul! fu țipetul quel mare, jos cu relegea! și ardicarō statua Rațiunii.

Rația fu Divinitatea Franței. Ansē que este Rația de quāt Logos, Cuvēntul?

«Cuvēntul erà la Dumneđeu și Dumneđeu erà Cuvēntul.»

Avea consciință aquel popol revoltat de que dīcea și que făcea quând proclamà pe Dumneđeul lor quel Nouu?

Erà o renturnare systematică precugetată dela atheismul encyclopediștilor, dela scepticismul volterian la vera și primitiva Chrestinătate, la vera liberare a umanității? sau un instinct, o lege eternă a Omului de a cătă lumina quând è la întunerecu, de a alergà la Rațiō quând se vede victima Errorii, de a quere libertate quând se vede în servitute?

Quând Francesii strigarō jos cu relegea! erà un semnu quō simțisserō pīnō în ose quō Relegea catholică nu mai erà garanția Legii, adicō a Rațiunii;

VII.

Omul are în adevēr, instinctul sau legea înscrisă, să quēră apa quând are sete, quând îi è frigu să caute căldura, și quând è victima errōrei să caute a'l mântui Adevērul sau Rația, să sfarme altarele Minciunei și să alerge la cultul Rațiunii.

Ansē învēțul sau deprinderea cu trecutul, preținerile și prejudițele cu quare s'a crescut, îl facu fōrte adessea quând va să esă dintr'o errōre, să dea în alta. quând va să abandōne o systemă să cađă în alta cu totul contrariă și tot atât de perniciosă.

Revoluția mare a Franței distrusse și thronul și altarul trecutului, desființō și regalitatea și sacerdoțiul; ansē que pusse în locul lor?

— Republica; și dupō datinele remasse din historie dupō educația que avusese Franța, Revoluționarii nu puturō de quāt a imitā pe Bruții que allungasserō pe Tarquinii și înființarō o Republică unitară centralisatā, cu tōte dregătoriele, cu tōtă nomenclatura republicei romane. In locul despotismului unui rege, înființarō despotismul Capitalei. De n'ar fi fost preținuți, ar fi inventat, ca stirpea germană, iar n'ar fi imitat.

Nu luarō lecțiō din historie quō unitatea este mama despotismului, fiă regal fiă republican, și quō republica unitară sau încentrată adduce fatalemente la imperiu, și dela imperiu la tyrannie nuoă, la disoluțiō, la starea unui bas imperiu, unui imperiu byzantin.

Despotismul unei capitale, despotismul a mii de despoți è cu mult mai împilător de quāt despotismul unui singur om; și Republica încentrată ne mai putēnd a se reintōrce la regalitate, cade fatalemente sub dictatura unuia din republicani, unui imperator.

Republica și tot guvernul constituțional este quel mai nesufferit și quel mai dete-

stabil din guverne, daqua nu asigură mai întâiu inviolabilitatea individuale, și inviolabilitatea colectivă, daqua nu respectă libertatea persoanei, și cu atâta mai mult a comunei, și cu atâta mai mult a județului que se compune de mai multe persoane.

Prima republică model que appărù în lume după legile eterne ale naturii, fu republica societăților sau ecclesielor chrestine.

Ecclesia primitivă sacră mai întâiu prin baptesmă și ungere individul, persoană, și comunitatea sau communa compundu-se de persoane inviolabile și libere, sacrate, Ecclesia sau communa deveni și mai sacră și mai inviolabile, autocephală sau independentă de sine. — Și în fine, ecclesie cu ecclesie independente formară Episcopate kyriarhe, adică suverane, Apoi Archiepiscopate, apoi Patriarhate, și toate împreună o Ecclesiă oecumenică sau universală cu un cap nevădit Christu.

Ecclesia Chrestină primitivă dette mai întâiu un model de o republică federativă, quare singură este după legile lui Dumnezeu. (1) Ecclesia Appusului apoi după systema pharaonică deveni despotă absolută cu un singur centru. — Eată causă protestățiunilor și a desbinărilor, și a căderii mai târziu a papalității.

Ecclesia Resăritului conservând systema federativă și naturale, încetară protestățiunile în sinul ei, și va ave înaintea seculi de durată, că și systemele planetare.

După systema federativă a Ecclesiei Resăritului sau după un instinct natural al omenilor, Republica Elveției, creată de Germani departe de a fi unitară sau încetrată, se constituî în republică federativă și va dura secolii, pentru quă respectă libertățile și în dividuali și collective.

Pentru aquellași cuvânt pută să se consolide, și să dure și să prospere Republica

(1) Veđi Instituțiunile Romaniei, și articolul următor: *Nici încetrare nici descentrarea, ci Concentrarea.*

Americeii septentrionali, pentru quă se constituî în Democrație federativă.

Franța de două ori proclamă republica, și de două ori cădă sub dictatura imperialismului, pentru quă de două ori imită republica unitară încetrată, despotică a Romei.

Aqueasta este natura republicei unitare: quând este anarhie în capitală, anarhie să fiă în toate provinciile; și quând este despotismu în capitală, despotismul să domine peste tot.

Ori quine a luat systema pharaonică, ca pharaonii a pățit mai currând sau mai târziu; quine s'a oppus și s'a luptat în contra naturii, pînă în fine a cătat să cadă pentru quă pînă în fine tot natura învinge.

Și Natura nu este de quāt legile împreună și alle Materiei și alle Spiritului que neîncetat tind spre a stabili și manține echilibrul între Putere și Forță. Nimeni să nu brave nici Fatalitatea, nici Libertatea.

VIII.

Eată cauza pentru quare nu dură prima republică a Franței și cădă sub dictatura imperialismului, și apoi sub restaurația burboniană, și apoi, qua să cerce, se sculă cu altă Revoluție orleanistă la 1830.

Cu a treia revoluție la 1848 proclamă iar Republica unitară. Sații, omenii de atâtea systeme mai mult și mai puțin pharaonice, în a doa Republică se arătară Cecropi și Moysi noii, spre a propune remediuri radicali multe și varii.

Una din vocile quelle mai mari fū și a lui Prudhon, quari fu cu atâta mai mare cu quāt se pără mai paradoxal.

Ansă que a đis el mai mult, sau que a đis mai puțin de quāt Cecrope și de quāt Moysse?

De a đis Moysse quă Osiris nu e Dumnezeu ci Satan, tot așa a đis și Prudhon quă Dumnezeu e Satan, quă adică Dumnezeul quare susține pe despoți nu pôte fi de quāt Dracul gol; sau quă Dumnezeu quare ar

sustine pharaonismul papal, nu è de cât protectorul Despotismului.

Și când a ȕis quò *Dumneȕeu a murit*; n'a înțelles ôre quò Protectorul despoȕilor neputând fi Dumneȕeu, de cât o ficȕiune cã Osiris; nu mai pôte existã înaintea luminei sau adevêrului?

Când Prudhon a ȕis quò a murit *Dumneȕeu-Satan*, adicã divinitatea satinicã, și quò Dumneȕeu quel nuou și quel adevêrat este Omul sau Umanitatea, în que a fost contrariu doctrinelor lui Christu quarele a fost Expressia, Cuvântul lui Dumneȕeu?

Doctrina lui Christu nu ne asigurã tot așa quò. Dumneȕeu s'a fãcut Ommu qua sã facã pe Ommu Dumneȕeu? Când Prudhon ȕice cã și *Revoluȕia* quea mare quò Raȕia este Dumneȕeu, au nu și Christianismul a ȕis quò Dumneȕeu este Cuvântul?

Pentru que unul sã paie ômenilor paradoxal, și Christianismul și Mosaismul nu?— Pentru quò ne a orbit Pharaonismul nuou.

(Cât pentru ideile soȕiali alle lui Prudhon vommu vorbi cu altã ocasiã, veȕi Biblicele paginea 109—118).

Mosaismul a fost protestaȕia în contra Pharaonismului egyptean.

Christianismul, protestaȕia în contra Pharaonismului roman.

Islamismul, protestaȕia în contra pharaonismului Byzantin.

Și *Revoluȕiunile Franȕei* protestaȕiuni în contra pharaonismului papal și regal.

Ansê tot que n'au propus ômenii Franȕei, este systema federativã, și Libertatea nu pôte avea viaȕã în systema unitarã.

Franȕa se compune de o stirpe gallicã vechie quare crescutã în datori, quare a fost pasivã, și de o stirpe francã mai nuoã quare venind cu dreptul sabiei, a fost activã.

Systema unitarã fatalemente va dominã mult într'ensã ca și în Egypt, și pentru popolii que dorescu în adevêr Libertatea, Franȕa nu pôte fi luatã de model. Locul libertãȕii este America. Acolo în tulpina sêlbaticã s'au al-

toit ideile quellor que au voit s' n'au putut liberã Europa, acolo aquelle idei pot sã aibã viaȕã și viitor.

IX.

Fiind quò vorbirôm mai sus de mosaismu, christianismu etc., ne addusserôm a minte a arãtã și punctul de plecarea și callea progresului credinȕelor sau religiunilor.

Punctul de plecare al simtimentului religios la sãlbatici este Feticismul.

În prima lui etapã la Barbari este Theocraȕia.

În a doa etapã la civilizaȕi sau cetãteniȕi sau poleȕi, qua sã nu ȕicem spoȕi, este idolatria.

Cu cât omul se mai imblânȕesce, se mai moralisã sau se armonisã, cu atãta ese din idolatrie, și religia lui devine anthropolatrie, adicò adorarea Omului.

Christianismul, quare este Religia viitorului enunȕatã ca o bunã nuvellã de acum doò mii de anni appròpe naintò și mai departe cu facultatea de a adorã. Religia lui Christu este ptocholatria, adicò adoraȕia proletarului, a sãracului.

Ptocholatria este religia Omului reintregit, omului în adevêr liber, religia spiritului atot bun.

«Am fost gol și nu m'aȕi îmbrãcat.

«Am fost flãmând și nu 'mi aȕi dat sã mânãncu.

«Am fost setos și nu m'aȕi adãpat.

«Am fost pe patul lãngorei și nu m'aȕi cãutat.

«Am fost în temniȕã și nu m'aȕi cercetat.»

«—Când, Dòmne?

«—A fost fratele meu sãracul.»

Eatò cultul que voiesce Christu - Logos, Christ Raȕia dela Omul quel Nuou.

Innoitu-ne-am, sau am remas tot în Omul vechiu?

Ajuns'am în era Charitaȕii, sau suntem ancò tot în civilizaȕiò, în idolatria patimilor cã Hellenii lui Pericleu și cã Romãnii lui August?

Quâți-va ômeni noi și charitabili, quâți va adevărați chrestini din secol în secol nu pot încă înființa Chrestinătatea, Reacția idolatriei moderne dată dela începutul secolului IV.

S'au numit ômenii chrestini cu milliônele, dar pentru que mai sacrifică mii și milliône de hecatombe Deului Marte Deului Resbel ?

Pentru que cultul Vițellului de aur este cultul quel mai mare și quel mai întins ?

Templurile Venerii au schimbat numai numele,

Templurile lui Bachu au schimbat numai numele.

Preotesele Venerii și alle lui Bachu, nu sunt în ființă ?

Que schimbare s'a făcut daqua lui Pluton i s'a schimbat numele în Satan, și iadul, după que 'l a surpat Christ, s'a reedificat, s'a restaurat și mai terribil de Papi ?

Papii, prelații, toți călugării, citind Evangeliiu imitat'au pe Christu, sau au îmmulțit și rafinat hipocrisia și răutatea phariseilor și și au făcut dintr'ênsele virtuțile quelle mai principali ?

Nu suntem încă chrestini, ci tot civilizați idolatri, cu multe resturi încă din Theocrația Barbarilor și din Feticismul selbatilor.

Mai are mult Spiritul pînă să cultive materia, s'o harmonise, și să stabile echilibrul între Puterea lui și forța Materiei. Tot Forța predomină.

X.

Consultând quine-va historia, luând d'arîndul stirpele umane și popoli lor unul după altul, începînd dela Negri pînă la quei mai albi, nu vede de quāt un progres continuu, din perfect în mai perfect; un progres, voiu să dicu al Puteri Spiritului asupra forței Materiei.

Calea aquestui progres se pare lungă; însă materia fiind nemărginită ca și spațiul,

și Spiritul fiind nemărginit că și timpul, prin urmare și progresul cată să fiă nemărginit și infinit că și Spațiul și Timpul.

Lungă dar è calea progresului, pentru quō lung și lungu è travaliul Spiritului pînă să învingă inertiă Materiei que este nemărginită, pînă să ajungă a stabilî echilibrul între Putere și Forță, între Libertate și Fatalitate.

Theoria que am stabilit despre natura Libertății și a Fatalității, am probat'o cu historia phașilor sau etăților umanității, și fiă-quare cititor se pôte convinge quō ori undă a predominat Materia, acolo a predominat Fatalitatea și Forța.

Cu quāt omul aste mai innoant, mai aproape de bestie, mai aproape de asprimea petrei, cu atâta este mai fatal, patimele lui mai violenți și egali forțelor materiei.

Omul que se asemănă Bestiei, devine mai fatal de quāt avalanga que cade din munți, mai fatal de quāt bomba que scapă din țeva tunului.

Omul cu quāt este mai mult materie, cu atâta, quând este domnu devine despot, quând este sclavu, n'are de quāt inertiă materiei, sdrobotă de ciocanul forței; și quând se revoltă de multele sufferințe nu se destéptă în el de quāt forța materiei, forța salpetrei, forța vapórelor que sparge și sdrobesc, forța leului împuns, forța elephantelui turbat.

Omul materie nu este de quāt or sclav, or despot; nu cunósce de quāt dreptul quellui mai tare. Despre dreptul quellui mai debil n'are altă cunoscință, de quāt simțirea que 'i-a dat natura, că tutulor animalelor pentru puii lor, o simțire periodică.

Ori-unde și ori-quând Spiritul n'a ajuns încă a cultivă, a înobilă și harmonisă materia, acolo ômenii nu sunt de quāt nii despoti și alții sclavi, și tot acolo esu și protestatorii și reformatorii quei mari.

Și mintea aquestora, fiind equivalentă minților que s'ar cuveni să aibă toți contemporanii lor, Mintea lor colectivă que pro-

vede pentru toți, devanța epoca lor cu decimii de secol.

Pentru quô Spiritul în miscarea sa continuă neputând a se arrestă, daqua forța materială îl arrestă, cu quât îl comprimă mai îndelung, cu atât în explosia lui, qua să dicem așa, se răpede mai departe în viitor de quât unde eră să ajungă prin mersul seu regular. — De aqueea Revoluțiunile se aventă prin mari bonduri; în quât ômenii nu mai cunoscă terrêmul politicu și soțial pe quare sunt aventați.

Eatô cauza Acțiunilor și Reacțiunilor în popoli; și etô pentru que errorile, prejudiciunile, preținerile se succed din generațiô în alta. — Slavii nu sciū să fiă liberi, și despotii nu sciū să fiă domni, precum inno-ranță nu pôte fi sciință.

Și quând sciința se constitue, quând adevêrul se manifestă, mai are nevoie âncô de secol pînô să pătrundă massele, pentru quô massele din trecutul lor sunt mai mult de quât corupte, sunt pervertite. (1)

De aqueea Baccon a dis quô de ar fi cu putință să peră tôte sciințele să perđă Omul cu totul memoria trecutului, tôtă aqueastă Rațiô umană faționată sau pervertită, și să încépă din nouo callea progresului.

Quând o dată se rumpe echilibrul, quând o balanță stând în cumpenă se mișcă printr'o forță ôre-quare și appucă o parte la valle, echilibrul nu se stabilă numai de quât. Queea-laltă parte trage mai cu aqueeași forță la valle, și așa quând în sus quând jos, abiă dupô mai multe legănări sau sbucinări se restabilă echilibrul.

Din Pharaonismul Egyptului, aventându-se Spiritul în idealul lui Moyses, lui Cecrope și lui Xakia, Pharaonismul, prin reacția sa își ia forțe nuoe în Persia, în Palestiua prin iudaismu și solomonismu, în Grecia prin

(1) A fi un omu sau un popol stricat, rupt, plin de plage și de ulcere materiali sau morali, tot este speranță de a se drege, de a se repara, a fi ânsé pervertit sau întors pe dos ca un ciorap....Que pôte face cu densul un Moyses sau un Socrate, or Luther?

Philipismu, Alexandrismu și epicurianismu, în Roma prin Imperialismu.

Din aqueastă situațiô spiritul s'agită prin Platonismu și Christianismu, și devanța secolu, Materia prin greutatea sa trage de quea-laltă parte, pînô quând își restabilă cultul, prin nuoa idolatrie a Papalității și a nuoului drept dis tot divin.

Spiritul s'agită prin protestațiuni și revoluțiuni nuoe, din que în que cu atât mai puțin violenți, cu quât predomină Spiritul sau sciința, pînô quând, îmulțindu-se, popularisându-se sciința, matorindu-se popoli se va stabili echilibrul între Spirit și Materie, și prin urmare între Libertate și Fatalitate, între Putere și Forță.

Cu quât un popol sau un Stat ese din aquest timpu de transițiô que se dice civili-sațiô, poleire sau spoitură, cu atâta vedem quô se împușină Forța și se măresce Puterea.

În Europa Englesii sunt mai 'naintați pe callea progresului, și acolo cu atât despotismul este mai domol, cu quât Spiritul este mai convingetor.

În America, unde în arbure nuou s'au altoit liberalismul engles, Libertatea este elementul de viață, fără de quare n'ar putea trăi ômenii; și Guvernul fiind potent n'are necesitate de forță.

În America și Elveția guvernul are Puterea Adevêrului, iar nu forța hydrei cu mii de capete, adică a Minciunei. Guvernele caută a convinge iar nu a învinge.

— «Legitime Domnu al Cerurilor, Conso-latorule Spirit al Adevêrului.

Quarele pretutindenea esci și tôte le împlinesti.

Thesaurul Bunătăților și dătătorule de viață!

Vino, șiți pune tabernacolul în midlocul nostru și ne curățesce de tótă macula și de tótă tribulația; și salvă. Bunule, sufletelele nôstre.

ÎNSEMNARE

Quâte am dis în 39 de paginē în extensō, se conprind în dece rënduri alle aquestei ruge.

**VERIFICAT
2017**



**VERIFICAT
2017**

